

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

De donationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

innominati. Exempli gratia, contractus innominati non valent, nec actionem producant, nisi ab una parte aliquid interueniat: quod si stipulatione firmetur, valent & amplius poenitentiae locus non est, etiam si nihil interueniat. *l. Ex placito. C. de rerum permutatione.* Et ita contractus innominati, per adiectam stipulationem fiunt nominati, & pariunt actionem. Denique stipulatio omnes contractus etiam nominatos, quibus accedit, validius firmat, & prodeicit actionem ad dandum, faciendum, vel praestandum, quod promittitur.

Tertio, Stipulatio omnis fieri potest, aut simpliciter, & pure, aut sub conditione, aut in diem certum, *Instit. de verb. oblig. §. Omnis stipulatio.* Quando pure fit, statim obligat, & peti potest id, quod promittitur: quando fit sub conditione, licet statim obliget, non tamen potest peti, quod promittitur nisi conditione impleta: verbi gratia, si spondeas te mihi daturum quinque aureos, si Titius fuerit consul. Hinc fit, ut si conditio sit rei praesentis, vel praeteritae, si res non sit, nihil valeat stipulatio, si verò ad sit, statim valeat. *Instit. de verb. oblig. §. Conditiones.*

Quarta, ut ibidem dicitur, Quae per eorum naturam sunt certa, non morantur obligationem, licet apud nos incerta sint. Verbi gratia, promittis te decem darium, si Caesar hodie sit Romae, vel si Titus consul fuerit, statim stipulatio valet quia in facto consistit.

Ceterum si Caesar non est Romae, aut Titius non fuerit Consul, nulla nascitur obligatio. Quando stipulatio fit in diem certum, licet statim obliget, non tamen potest peti, quod promittitur, quousque praeterierit dies, in quem est facta promissio, quia totus dies arbitrio solventis tribuitur. *Instit. de verb. oblig. §. Omnis stipulatio.*

Quarto, non potest quis ex iure cuius communi, alicui stipulari pro altero, nisi sit eius seruus, aut filius, vel procurator. *Instit. de institut. stipulat. §. Si quis alii. C. l. si procuratori praesentis ff. de verb. oblig. Sed, ut supra diximus cap. de pactis, promissio ab alieni facta est obligatio in conscientia, si sit iuramento firmata: & hoc ratione iuramenti, quod fit Deo.*

Item per Iudices, rebelliones, & alios huiusmodi publicos in iustos alteri acquiritur, *l. pro quo. ff. de in ius vocando.*

Item non valet stipulatio facta in genere de aliqua res, nulla te demonstrata. *ff. de iure dotium. l. cum post divorcium.*

Quinto, Stipulatio transit ad haeredes, *l. veteris. C. de contrahenda, & committenda stipulatione, quod, ut ibi ait Glossa, intelligitur, quando potest per alium praestare, quod est promissum.*

Ultimo, stipulatio pure facta, statim praesenti die quo est facta, obligat: sed peti non potest, quod est promissum, quousque dies hodiernus praeterit. *Instit. de verb. oblig. §. Omnis stipulatio. C. §. Cum quis.*

Hae de stipulatione sufficant, quia cetera in iure civili de stipulatione constituta, non ad forum conscientiae, sed ad forum duntaxat exterius pertinent.

1010

D E.

DONATIONIBVS.

Dibro trigesimo nono Digestorum, titulus quintus, ordine est, *de donationibus*, & libro octauo Codicis titulus 55. & Instit. lib. 2. titulus 7 & lib. 3. Decretalium, titulus 24. apud Gratianum verò distinct 86. cap. Non satis. & 16. quaestione 3. cap. Placuit, Canonici iuris interpretes tractare de Donationibus.

Quid sit Donatio, & quid Donationis nomine intelligatur.

CAPVT I.

Donatio quae sit, Quo modo donatio definiatur. Vlpianus Iurisconsultus in *l. ff. de donationibus*, sic habet. (Donationes complures sunt. Dat aliquis ea mente, ut statim velut accipientis fieri, nec vltimo casu ad se reuertitur, & propter nullam aliam causam facit, quam ut liberalitatem, & magnificentiam exerceat. Hae proprie donatio appellatur.) Ita eo loco.

Donatio debet esse gratuita, & liberaliter. Vnde in *l. Donari. ff. de regul. C. in l. Donari. ff. de donat. dicitur*: (Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur.) Nullo iure cogente, exponit Glossa, nec naturali, nec civili, nec praetorio. Donum, inquit, S. Thom. 1. par. q. 88. art. 2. est gratuita datio ex amore. Vnde secundum Azonem, & Hostensem, Donatio est actus, quo res, alioqui licita, nullo iure cogente, gratis, & liberaliter in aliquem confertur. *l. Donari. ff. de donat. C. l. Donari. ff. de donat. C. l. Donari. ff. de regul. iur. & secundum Iurisconsultum in l. Senatus. §. 1. ff. de mortis causa donat.* Donatio dicta est quasi domi datio.

Potest donatio fit dupliciter, aut traditione rei, quando sine vlla promissione praecedenti, quis rem suam alteri tradit, ut statim fiat eius: aut nudo pacto, & simplici promissione, quando quis promittit alteri, se rem ipsi traditurum, ut fiat ipsius, & haec olim stipulationem requirebat, nunc verò fit nudo pacto. *l. Si quis argentum. C. de donat.*

Secundo quaeritur, An donatio sit proprie contractus? Ratio dubitandi est: quia ex vna tantum parte obligationem producit, is enim, qui donat, eo ipso debet tradere ei, cui donauit: & is qui accipit rem sibi donatam, donatori nulla obligatione seipsum obstringit. Respondet eum Glossa in *l. Labeo, in lib. in verbo vltro citroque. ff. de verb. significat.* quam communiter approbarunt Bartolus, Baldus, Paulus, Albericus, Salicetus, Cumanus, Fulgosus, Aretinus, Sozinius, & Iason, ut testatur Iulius Clarus, *lib. 4. sentent. §. Donatio q. 1.* Respondeo, inquam, Contractum accipi aliquando proprie, & strictius, ac pressius, atque is est, in quo vltro citroque obligatio, ut habetur in praedicta, *l. Labeo*, aliquando verò satis, & laxius, ut cum ex vna parte tantum est

obligatio, ut colligitur ex l. Iulianus. §. Si quis in pupillo ff. de actionibus empti, & vendi. & ex l. potest. ff. Mandati. Aliquando latius metitur, ut comprehendat quali contractum. Ut l. Si donationis. C. de his, que vi, metusue causa fiunt, transactio dicitur contractus.

Donatio igitur non est contractus primo, sed secundo modo, quia solum obligat donatorem ad rem tradendam. Vnde cum in l. contractus. C. de fide instrumento. & in l. Si donationis. C. de his, que vi, metusue causa fiunt. & in l. Si quis. C. de prescript. triginta, vel quadraginta annorum, & in l. Donationes qua. C. de donationi. inter viri & uxori Et in l. Curiales C. de praed. decurionum lib. 10 & in l. Censurus. C. de litigiosis, & in l. eum qui. ff. de donat. contractus vocatur, late, & fuse dicitur contractus.

Tertio quaeritur, An donatio sit contractus nominatus, an innominatus? Glossa in l. in actibus §. i. in verbo Ex actibus ff. de donationibus dicit fuisse, olim pactum donationis habitum pro contractu innominato: sed nunc pro contractu nominato censeri. At enim communis opinio est, ut testatur Julius Clarus lib. 4. sententia §. Donatio. quall. 1. olim & nunc, donationem fuisse, & esse nominatum contractum. Ita Bart. Angel. Alexand. lafon. & alii apud Iulium Clarum, quass. citata. Et ratio est, quia habet nomen proprium à ceteris distinctum, & parit actionem civilem, quae dicitur ex lege, vel ex pacto, vel ex donatione.

Quarto quaeritur, An donatio, quae dicitur Antidoralis Graecis, hoc est, remuneratoria, videlicet, ad remuneranda beneficia in nos collata, sit proprie & strictè donatio? Respondeo, Glossa in l. in actibus §. consultus in verbo (obligauerunt) ff. de petit. hered. sentisse, eam esse donationem proprie, quod probat ex l. Si vero, non remunerandi. ff. Mandati, quae Glossam sequitur Decius in l. Donari. ff. de regul. iuris.

Sed dicendum existimo ex communi sententia, ut testatur Couat. in cap. Cum in offic. n. 9. vers. Gloss. Bernardi de testam. & Iul. Clarus lib. tam dicto. q. 3. & Sozinus iunior consil. 64. n. 13. lib. 2. & Turq. in l. Si unquam. C. de reuocan. donat. non esse proprie donationem, ut aperte colligitur ex l. Attilius Regulus ff. de donat. quoniam, qui donat, gratis omnino, & liberaliter dat, sed remuneratoria donatio sit, propter beneficium quo aliquid bene de nobis meritis est, & fiat, ut gratum erga illum animum ostendamus.

Obicies, Antidoralis donatio sit nullo iure cogente, eaque est gratuita, & liberalis, ergo est proprie donatio? Respondeo, tamen si certum sit talem donationem fieri nullo iure civili, siue scripto cogente, dubitari tamen non potest quin fiat, ob causam ortam ex iure naturali trahebentem, videlicet ob merita, obsequia, & officia, quae in nos alius contulit, cui nos aliquid donando, gratum animum significamus. Vnde in l. sed et si lege §. Consultus ff. de petit. hered. dicitur de iis, qui donant. (Quamuis ad remunerandum sibi aliquem naturaliter obligauerunt.) Quo fit, ut multa, quae ipso iure donationi conueniunt, locum non habeant in huiusmodi donatione, quapropter talis donatio valet inter patrem, & filium, quamuis nulla donatio inter eos subsistat, ut inferius dicam.

Item donatio reuocatur ob filiorum ortum, & tamen minime reuocatur donatio remuneratoria.

Item donatio certam quantitatem excedens, si fiat absque inscriptione, non valet: at remuneratoria donatio valet, & subsistit, ut postea demonstrabo.

Quinto quaeritur, An cum creditor debitum suo debitori remittit, eo ipso donare videatur? Idem est ac quaerere, an debiti remissio sit proprie donatio, & an qui donare quidpiam prohibetur, eo ipso prohibitus sit debitum remittere? Respondeo, debiti remissionem esse quandam donationem, ut colligitur ex l. Modestinus. ff. de donat. & id docet Panormitan. in cap. Statuimus, ad finem, de transaction. & in consil. 45. volum. 1. & Rebuffus in l. Rei. ff. de verborum significatione. Vnde quemadmodum donatio vi, & natura sua requirit, ut sit gratuita, & liberalis: sic etiam debitum remittitur gratis, & liberaliter, alioqui nulla erit remissio. Et sicut

is, qui praestit Ecclesiae, rem ipsius Ecclesiae donare, vel alienare, non potest, nisi certis iis causis, sic nec potest remittere sine iusta, & debita causa id, quod debetur Ecclesiae. Et quemadmodum pupillus donare, vel alienare nequit, sine tutoris, vel Iudicis auctoritate, ita nec debitum remittere: nam creditor ius habet ad rem sibi debitam, ac proinde eo ipso, quo debitum remittit, donat eiusmodi ius.

Sexto quaeritur, An cum quis repudiat aliquid, quod ad eum iure defertur, eo ipso id donare videatur?

Item, An cum quis renunciat iuri, quod ipsi conuenit ad rem aliquam consequendam, hoc ipso id donare videatur. In l. Magis puto. §. Fundum, de rebus eorum, qui sub tutela sunt, ita habetur: fundum autem legatum repudiare pupillus sine Praetoris auctoritate non potest: esse eum, & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat. Et teste Alexandro in l. vero, in principio ff. de solutionibus, Repudiatio, vel renuntiatio est quaedam alienatio: renuntiatio, inquit ille, quae praesupponit habitum de praesenti, perinde, ac si diceret: Cum quis renunciat iuri, vel rei vel bonis, eo ipso se abdicat eo, quod habet, vel eo, quod habere potest: ac proinde renuntiatio non est nisi rei, quae actus, vel spe habetur. Vnde fit, ut qui prohibetur aliquid alienare, eo ipso prohibitus sit ius ad rem repudiare, vel eo iure cedere: quemadmodum pupillus, sine tutoris auctoritate nequit repudiare hereditatem sibi iure delatam, ut nec Praelatus repudiare legatum Ecclesiae potest, nisi iusta de causa, quod si repudiet, cogi potest ad satisfaciendum Ecclesiae, Abbas in cap. tua nupte, de his, quae sunt à praetatis.

Septimo quaeritur, An sit proprie donatio, cum quis soluit id, quod ex nudo pacto, & simplici promissione naturaliter debet? Respondeo cum Glossa in l. Sed et si lege §. consultus in verbo obligauerunt ff. de petit. hered. omnimò, quia donatio est gratuita, & liberalis, & talis solutio fit ex causa, videlicet, ut promissum, quod iure naturali debetur, impleatur.

Octauo quaeritur, An donatio sit iuris gentium, an verò iuris civilis? Est iuris gentium, quamuis aliqui iure civili multa sint de donationibus constituta.

Nonò quaeritur, An donatio reciproca sit proprie donatio? Respondeo cum Glossa in l. licet in verbo (Mortuus causa) C. de pactis, minime: quam opinionem dicit esse communem Curtius iunior consil. 82. n. 3. & Iulius Clarus, lib. quarto sentent. §. Donatio. quall. 2. Et ratio est, quia donatio, emolumentum affert, & commodum, non onus, vel damnum, l. Si hereditatem. ff. Mandati. at donatio reciproca oneri est, veluti cum dono tibi centum aureos, si filius meus ex Alia saluus redierit: & tu mihi donas mille, si filius tuus consul creatus fuerit.

Decimo quaeritur, An donatio sit actus virtutis, & cuius sit virtutis actus? Respondeo, esse actum virtutis, videlicet liberalitatis, ut colligitur ex l. ff. de donat. Nam liberalis est, qui gratis, nullo iure cogente, dat, ut id, quod dat, fiat accipientis, & ea merite, ut nullo casu reuertatur ad se, vel datum, vel aliquid aliud pro eo.

Quot sint genera Donationum.

CAPVT II.

DONATIO primò diuiditur in duo genera. Nam Donatio vel est causa mortis, vel est simpliciter inter viuos absque vlla causa mortis. Vnde *Instit. de donatio initio* sic est: (Donationem autem duo sunt genera, Mortis causa, & non mortis causa. Mortis causa donatio est que propter mortis sit suspensionem, cum quis ita donat, vt si quid humanitus ei contigisset, haberet is, qui accipit: si autem superuixerit, is, qui donauit, accipiet.) Et §. *alia autem*, subiicitur: (Aliæ autem donationes sunt, quæ sine vlla mortis cogitatione fiunt, quas inter viuos appellamus.) Sic ibi Iustin. Imp.

Secundò diuiditur donatio: nam donatio inter viuos aut fit purè absolutè, & simpliciter, Aut fit sub conditione, vel sub modo, vel ob causam interpositam, vel in diem, & certum tempus. Vt, & simpliciter inter viuos donatio fit, quando statim res donata sit accipiant: Sub conditione, vt cum tibi dono hoc, aut illud, si Titius ex Asia saluus redierit. Sub modo, vt si tibi equum donauem, aut non sit tuus vsque ad annum. Modus in hac parte à conditione distinguitur: quia conditio donationem in futurum differt euentum, nec illa perficitur, nisi conditione completa. Modus autem minime donationem suspendit, ac proinde donatio statim valet, quamuis, deficiente modo, reuocari queat. *l. c. de donat. sub modo*. Dicitur etiam, donatio sub conditione fit adhibita particula (si) vt, Dono tibi equum, si consul fueris creatus. Donatio sub modo fit, in euentuente particula (vt) veluti, Dono tibi equum, vt sit tuus post annum exactum. *Gl. ff. in c. verum de condit. appor.* Donatio vero ob causam est, qua aliquid datur alteri, vt certum quid faciat, vt si donauerim tibi ce ntrum aureos, vt spectaculum populo exhibeas.

Tertio diuiditur donatio inter viuos, quod vna est donatio propter nuptias, vel vt olim dicebatur, Donatio ante nuptias: altera est, Non propter nuptias. Vnde Iustinianus Imperator *Instit. de donat. §. est aliud genus*, sic ait: est & aliud genus inter viuos donationis, quod veteribus quidem prudentibus penitus erat incognitum, postea autem à iuribus diuis principibus introductum est, quod ante nuptias vocabatur: & tacitam in se conditionem habebat: vt tunc ratum esset, cum matrimonium esset iussecutum: id eoque ante nuptias appellabatur, quod ante matrimonium efficiebatur: & nunquam post nuptias celebratas talis donatio procedebat.)

De iis, qui donare possunt, vel prohibentur: & de his, quibus donari potest.

CAPVT III.

Primò quaeritur absolutè & simpliciter, quis donare queat? Respondeo, generatim eum, qui rei dominium siue proprietatem habet, & nullo iure donare prohibetur, *l. Cui ius donandi, ff. de reg. iur.* Sed quoniam sunt, in quibus, quibus iure communi interdictum est, ne donet? & respondeo, eos esse, qui sequuntur.

Primò, prohibetur donare quicumque mentis compos non est, vt ament, furiosus: mente captus enim consensu non potest. *l. q. 1. c. Marito, & l. Iulianus, ff. de curatoribus*

furioso & aliis extra minores dandis. Nec donatio subfistit, si qui ipiam donet is, qui est mentis inops. *l. Modestinus ad finem, ff. de donat.* Quod si quis per interualla temporum mentis vltim habeat, potest administrare bona, dum sane mentis est, ac proinde donare. *l. cum aliis, c. de curatore furioso.* Quapropter Bartolus in illa *l. cum aliis*, ait, curatorem furiosi cellare ab administratione rei, dum respicit furiosus, & ad sanam mentem redit: sed ad administrationem reuertit, cum furiosus iterum furere incipit: ita vt curator furiosi non desinat esse curator tempore, quo ille ad sanæ mentis vltim redit, sed administrationem non exerceat, ac cum est perpetuus, & continua administratio, non iter.

Secundò donare non potest prodigus: nam lege 12. Tabularum prodigis prohibebatur administratio bonorum suorum: *vt dicitur in l. 1. ff. de curatoribus furiosis, & aliis.* Quare hoc locum dumtaxat habet in prodigo, cui curator est datus, & interdicta rerum administratio, siue alienatio. *l. c. c. ff. de verbo oblig.* vnde si quis prohibeatur res administrare, vel alienare, donare nequit, etiam si prodigus non sit.

Tertio, minor viginti quinque annis donare non potest, nisi rata donationem habuerit post expletum viginti unum annum, *l. c. Si maior factus ratam habuerit alienationem* vel nisi auctoritate curatoris donauerit. Multò minus pupillus potest donare sine sui tutoris auctoritate, *l. Pupillus, ff. de acquiren. rer. dom.* quamuis sine tutore possit acquirere, *vt habetur in eadem lege.*

Quartò, filiusfamilias donare non potest, etiam si liberà habeat peculii aduentitii administrationem, non enim ad hoc ei conceditur libera peculii administratio, vt perdat. *l. Filiusfamilias ff. de donat.* hoc tamen locum non habet in filiofamilias, qui est in dignitate constitutus, & habet liberam peculii administrationem: veluti si sit filius Ducis, Marchionis, comitis, senatoris, nisi ei patet specialiter donandi facultatem ademerit, siue denegauerit. *l. filiusfamilias, modo citata.* Nec item locum habet in filiofamilias habente liberam peculii administrationem à patre, si iusta ratione motus donauerit, eadem *l. Si filiusfamilias*, vt si donauerit matri, vel forori, vel aliis similibus consanguineis, qui se tueri non possunt, & indigent alimentis, *Glossa in eadem l. filiusfamilias.* Nec in eo vni habet vlla dicta lex, qui habet peculium castrense. Is enim donare potest mortis causa, & non mortis causa, quia testari potest, *lege eadem filiusfamilias.*

Duo autem vocantur in dubium: vnum est, An filiusfamilias consensu & auctoritate patris donare queat causa mortis? Ratio dubitandi est, quia testari nequit etiam auctoritate patris. *l. Qui in potestate ff. de testam.* Respondeo in *l. Tam is, §. vlt. ff. de mortis causa donat.* sic haberi: (Filiusfamilias, qui non potest facere testamentum nec voluntate patris, tamen mortis causa donare, patre permitteente, potest.)

Alterum est, an filiusfamilias habens peculium aduentitium, in quo pater vltim fructum non habet, donare possit causa mortis absque consensu patris? De hac quaestione Couarruias in *Rubrica de testam. par. 3. nu. 2.* & Iul. Clarus *lib. 4. sentent. §. Donatio q. 6.* Dux sunt opinioniones, vna est affirmantium posse, Paulus, Iason, Ayminal. Romanus, Cumanus apud Couarruiam: Eorum ratio est, quia (vt ipsi putauerunt) ad donationem causa mortis, consensus patris non est necessarius tanquam pertinens ad solennem formulam talis donatio noceat iuri patris.

Alteria est opinio negantium, posse filiumfamilias ex tali peculio donare sine voluntate patris. Sic Alexander, & Ioannes Crat. apud Couarruiam, eodem in loco: quæ sententia ipsi Couarruiæ probabilior visa est. Nam ad solennem formulam talis donationis requiritur, vt fiat consensu patris. Meo iudicio, verior est secunda sententia, & ea est communi fere consensu recepta, vt dicit Abbas *consil. 40. ad finem lib. 2. Rub. consil. 46. num. 2.*

Socinus *consil. 22. num. 1.* Iulius Clarus *lib. 4. sentent. quest. 6. §. Donatio.*

Potest donare potest filius familias inter viuos, si peculium habeat aduentitium, in quo patri vltimus fructus acquisitus non est, vt est communis opinio, teste Iulio Claro.

Dubia enim questio est, an talis consensus patris sit necessarius in donatione causa mortis à filio familias ratione huiusmodi, an verò solum ne noceatur iuri patris, quod habet in bonis filii? De hac etiam questione Couarruias, & Iulius Clarus *lois. citatis.* Dux quoque sententia sunt, vna, quæ affirmat, consensus patris pertinere ad solennem formulam talis donationis, & est communis sententia, vt testatur Couarruias, & Iulius Clarus. Altera est asserentium, solum requiri consensus patris, vt illius ius seruetur. Sic Paulus, Iason, & alii apud Couarruiam & Iulium Clarum. Prima opinio est tenenda.

Quæres an eiusmodi consensus patris debeat specialis & expressus intercedere, an sufficiat tacitus? Communis est opinio, vt ait Couarruias, & Iul. Clarus, requiri specialem, & expressum. Ita Glossa *in l. qui in potestate, in verbo Nihilominus, ff. de testam.*

Quid, si filius donauerit patri causa mortis, an tunc requiratur iudicis auctoritas, an potius solum sufficiat ipsius patris consensus, donationi auctoritatem præbens? Dux item sunt opiniones, & vt tradit Couarruias *lois. citatis num. 7.* & Iul. Clarus, *quest. 16.* vna est, requiri iudicis auctoritatem, quia auctoritas cuiquam patto cinari nequit in causa propria, *l. ff. de auctorita. tutorum.* Et hæc est communis sententia. Altera opinio est, sufficere solum patris consensus, quæ quoque fuit multorum scriptorum, vt patet apud Couarruiam, & Iulium Clarum, sed prima sententia tenenda est.

Quintò seruus donare non potest, quia nihil proprium habet, & quidquid acquirit, suo domino acquirit, nisi consensu Domini liberam habeat, peculi administrationem, & vna cum ea donandi facultatem, *l. contra iuris regulas. §. Si filius ff. de pactis.*

Sextò, Monachus, vel quilibet alius Religiosus nihil donare potest absque Abbatis, siue superioris voluntate, quia proprium non habet *e. non dicatis. 12. q. 1.*

Septimò, Abbas, vel quilibet alius Religiosus Conuentui, siue Conuentui præfectus, donare non potest, nisi quæritur ex constitutionibus Religionis, vel consuetudine approbata permittitur. *e. Abbati. dist. 34.*

Octauò, Præfectus Ecclesie secularis eo ipso quod res Ecclesie suæ alienare prohibetur, donare non potest, vt res immobiles, aut mobiles pretiosas alienare nequit sine solenni iuris formula: vt habetur *e. nulli in reb. Eccles. alienan. §. e. enim §. Hoc ius. 10. q. 2.* quæ formula non in totum nunc seruatur, sed ex parte.

Nonò, vxor si vitra dotem alia bona non habet, donare non potest citra viri consensum *e. Quod duo. 33. q. 3.* cum nò habeat liberam rerum administrationem, & donandi facultatem: & dotalia bona inter res viri numerantur. *l. in rebus C. de iure dot.*

Potest alicubi statuta sunt, quibus cauetur, ne mulieres, siue feminae donent, vel alienent, vel promittant se donaturas, vel alienaturas sine consensu duorum consanguineorum proximorum, aut si consanguinei defuerint sine consensu duorum vicinorum proximorum.

Decimò, Is, cuius bona sunt ob crimen publicata, & fisco addicta, donare non potest, ita vt perfectæ eius donationes sint: nam à fisco rescindi queunt, si crimen fuerit in iudicio declaratum. Tales rei criminum sunt, qui læsæ maiestatis crimen patrat. *l. vlt. C. ad legem Iuliam maiestatis. §. l. Donationes. ff. de donationibus. §. l. Quisquis. §. Emancipationes. C. ad legem Iuliam maiestatis.* Hæreticus item donare, aut alienare non potest. *l. Manichæos. C. de Hæret. Qui incestus, aut nefarias nuptias contraxit. Authent. de incestis. §. nefar. nuptias. e. cum secundum leges de*

Hæret. in 6. Similiter qui publicè vectigal non soluit, vel occultauit merces, ex quibus vectigal debebat, *l. commissaria. ff. de Publicanis. §. Vectigal. commiss.* Talium autem criminum si quis sententia iudicis fuerit condemnatus, donare non potest. *l. donationes. §. vlt. ff. de donat.* Ante condemnationem potest, *l. post contractum. ff. de donat.*

Vndecimò, qui rei dominium non habet, donare non potest, vt prædo, raptor, fur: nemo enim plus iuris transfere ad alium potest, quam ipse habeat. *l. Nemo. ff. de regul. iur. §. e. Nuper de donat.*

Duodecimò, is, qui creditor solueno non est: is etiam, cui statuto siue lege municipali interdictum est, ne quidquam donet, nisi hoc, aut illo modo, donare non potest.

Decimotertio, procurator, vel administrator non eo ipso, quo habet liberam administrationem bonorum, habet donandi facultatem. *l. Conera iuris. §. Si filius. ff. de pactis.*

Secundò queritur, cui possit, aut non possit donari? Respondet Hostiensis *in summa tit. de Donat. §. Et cui libet donari posse, nisi sit lege prohibendum, vt postea dicam.*

Si roges, An absenti donare quis possit, potest, siue notus sit, siue ignotus. *l. de donat. l. Nec ambis. §. l. in extraneos. C. de donat.* Potest enim donare quis absenti, vel mittendo nuncium, qui rem ad ipsum deferat, vel per literas præcipiendo, vt rem, quam habet, sibi habet, sibi habeat tanquam suam.

Quæres itidem, An possit fieri donatio ignoranti? Minime *l. absenti. ff. de donat.* vbi dicitur sic: (Absenti siue mittas, qui ferat, siue quod ipse habet, sibi habere eum iubeas, de nari recte potest. Sed si nesciat, rem, quæ apud se est, sibi esse donatam, vel missam, sibi non acceperit, donatæ rei dominus non fit, etiam si, per seruum eius, cui donabatur missa fuerit, nisi ea mente seruo eius data fuerit, vt statui eius fiat.) Ita lex. Quando verò pro perfecta habeatur donatio, quæ sit absenti, inferius explicabo. Alicubi statuta, vel constitutiones Principum sunt, vt si quis coram testibus, vel tabellione donet rem suam, vel promittat se donaturum absenti, eo ipso illi obligetur ad tradendam rem.

Tertio queritur, An is, qui prohibetur donare simpliciter, vel sub conditione, vel sub modo, eo ipso prohibetur donare ob merita, quæ præcesserint? Minime: quia vt dixi superius, donatio remuneratoria vetè, & proprie donatio non est: dummodo donatio non superet merita.

Quarto queritur, An miles possit concubinæ donare? Non potest *l. Si ancillam. C. de donat. inter virum, §. vxo. & Glossa, & alii iuris interpretes in l. Miles ita heredem, l. si Mulier ff. de militari testam. qui dicunt, idem iuris esse de clerico ministranti, & de doctore aduocato, qui dicuntur armatæ militiæ. *l. ff. de sentent. §. re iudic.**

Quæres, an valeat donatio, si aliquis alius donet meretrici, vel concubinæ (Valeat: quia etsi ob rem turpem donetur, & accipiatur, donatio tamen subsistit. *l. Affertioni, §. l. Donationes. ff. de donat. §. l. idem. §. sed quod meretrici ff. de condit. ob turpem causam, §. l. Cum te. §. l. Mercedes ff. eod. tit.*

Quinto queritur, An Rector prouincie, siue præses possit aliquid donare, cum prouincia præset? Non potest. *l. 1. C. de contract. iudicum, & is qui iudici, seu Præsidi, aut aliis publicis ministris debitum stipendium constitutum est, siue dum officio funguntur, siue postquam officium deposuerint, aliquid donet ob beneficium tempore administrationis in se collatum, conuictus, quadrupli poena punitur: & is etiam, qui accipit. *l. vlt. C. ad legem Iuliam repetundarum.* quod nimum locum habet, quando occultè aliquid donatur: secus si palam, & aperte. *l. 1. §. 1. ff. de Pollicitat. Iudices verò Ecclesiastici delegati nihil per donationem recipere queunt, nisi elucida**

lenta ac peculenta, quæ intra biduum aut triduum consumi possunt. *C. statum. c. insuper de rescrip. in sexto. & Glossa ibidem.*

Præterea Clientes nihil donare queunt Aduocatis, lite pendente. *l. Quisquis, C. de postulando vbi Salicetus addit Aduocato fas esse à cliente aliquod exigui munus accipere.*

Vitium queritur, An is qui iuratus, & mutus simul est, donare queat, inter viuos? Donare potest, at causa mortis non potest, si à natura vitium sit: secus si vitium casu contingit. *l. Discretis, C. Qui testamentum facere possunt. Et qui tantum est iuratus, vel tantum mutus donare non prohibetur. l. Qui id quod, §. Mutus, ff. de donat.*

De rebus, quæ donari possunt, aut non possunt.

CAPVT IV.

PRIMO queritur, An res corporis ex parte donari queant? Respondeo, donari posse omnes res, quæ in commercium humanum veniunt, aut quarum dominium ex viuo ad alterum transferri potest, vbi sint corporeæ, siue non corporeæ res, veluti, si donationis causa cum debitor meo pacifca, ne ante certum tempus ab eo petam. *l. In adu. ff. de donat. Potest etiam spes habendi rem reuocari, & donatione transferri. l. Spem futura. actionis. Et si quis argentum, C. de donat. Ratio huius est, quia potest donare & ad alium transferre actionem, quam habet. l. Si nominis.*

Item ius litigandi donari potest, dummodo ne potentiori donetur: qui enim donat, incidet in Edictum, *C. de alienatione mutandi iudicii causa.* Possunt idem donari res singulares, & quæ vniuersitatem habent. Præterea potest res vel ex toto, vel ex parte donari, & potest dominium rei ad alterum donatione transferri, vbi iunctu, vel vbi solo retento.

Secundo queritur, An res aliena donari queat? Respondeo cum Hostiensis *tit. Pro donato*: Rei alienæ donatio valet, quod attinet ad viciationem, hoc est, valet, ita vt non dominium confestim, sed viciandi ius & titulus transferatur: non valet autem, ita vt vero domino statim nocent. *l. 2. C. de donat.* Si querat, an donator, i. de Euctione obligetur? Respondeo, aut donatio incipit à traditione rei, aut à promissione de re donanda. Si quis promittat se rem donaturum, ea que sit aliena, cum fuerit eucta, iure cogitur alteram donare. *Glossa in l. Aristo, §. vltimo, ff. de donat.* Si vero donat, & simul ita dicit rem, lege de Euctione non tenetur, nisi ex pacto sese obligauerit, hoc est, sciens rem alienam dedere: tunc contra donatorem, potest agi actione de dolo. Vnde in *dist. l. Aristo, §. vlt. ff. de donat. in legimus*: Labeo ait: (si quis mihi rem alienam donauerit, in que eam sumptus magnos fecerim, si ea mihi euincatur, nullam mihi actionem contra donatorem competere: plane de dolo posse me aduersus eum habere actionem, si dolo fecit,) sic ibi: secundum conscientiam autem possum in penam retinere.

Tertio queritur, An qui præsit Ecclesiæ, possit res Ecclesiæ donare? Non potest. *c. sine exceptione 12. q. 2. & cap. 1. de donat.* nisi donet benemeritis de Ecclesiâ. c. Si quos, in eadem causa, & questione, quia tunc non proprie donat, sed potius repedit gratiam bene merito, *l. Aquilinus Re-gulius, ff. de donat. & l. Sed si lege, §. consulur, ff. de test. hereditatis.* Nihilominus tamè si bona Ecclesiæ in obita sint, ex quibus donatio remuneratori fieri queat, non est aliquid ex rebus immobilibus donandum, vt docent scriptores in *l. Iulianus, C. de Sacrosanct. Eccles. cap. vlt. de peculio clerico. & l. Ion. conf. 116. volum. 4. & merito debent aquariæ rem donatam, exalatum 2. de Testam.*

Quarto queritur, An Patronus Ecclesiæ ius nominan-

di & offerendi clericum, quod passim dicitur ius presentandi, possit alteri donare, siue ad alterum donationem transferre? Respondeo, si donet absque Episcopi consensu, irritam esse donationem, valere tamen, si Episcopi voluntate facta sit. *Decius conf. 41. vbi tradit, communem esse sententiam Rochus in tract. de iure Patrona. in verbo. (Pro eo) q. 2. n. 3. Lambertus de iure patrona. lib. 6. par. 2. q. 6. principali art. 2. Et hoc locum habet in eo, qui tale ius laico donauerit. Nam ius patronatus potest laicus Ecclesiæ, vel Monasterio, vel Religiosorum conuenit liberaliter donare etiam extra Episcopi consensum. cap. 1. de iure Patrona. in sexto. & c. illud, de iure patrona Ioan. Andreas, Abbas & alii in c. illud, eod. tit. & cap. eod. tit. in sexto: dummodo tamen donatio fiat, beneficio vacante, cap. vlt. de concess. præben. & cap. illud, de iure patron. & ibid. Panormitanus n. 6. Nam sicut is, qui habet ius conferendi beneficium, concedere nequit beneficium vacaturum, sic nemo potest alteri dare potestatem conferendi, vel nominandi, & offerendi clericum ad beneficium, antequam vacet, c. constitutum de concess. præben. alioqui enim daretur occasio optanda, & captanda mortis.*

Quinto queritur, An hæreditas viuentis donari queat? Non potest. *l. Quidam, §. vlt. ff. de donat.* cuius legis verba sunt: (Donationem quidem patris bonorum proximè collateralæ viuentis nullam fuisse constabat: verum ei qui donauit, ac postea iure prætorio successit: quoniam aduersus bonos mores, & gentium felicitatem, actiones hæreditarias in totum denegandas respondit.) Sic ibi. Vnde qui hæreditatem viuentis donat, ea hæreditate indignus est.

Sexto queritur, An quis possit donare rem obligatam alteri tanquam domino, cuiusmodi est res censui supposita, vel in feudum, vel in emphyteusim accepta? Respondeo non posse sine consensu expresse, vel tacite eius, cui est res obligata, nisi certis in causis, de quibus alibi.

Quot, & qua ad substantiam donationis spectent.

CAPVT V.

PRIMO queritur, An donatio ad suam substantiam postulet consentiam eius cui fit? potest Donationis substantia requiritur vniuersus consensus, tum eius, qui donatur, tum eius, qui accipit: quia necesse est, vt quis donationem sibi factam, ratam, & acceptam habeat. Vnde sit, vt donatio sit irrita & inanis, quæ sit ignorant, aut ei qui consensum præstare non potest, veluti ament, furioso, infanti, vt colligitur ex *l. Absenti, ff. de donat.*

Secundo queritur, quid sit dicendum, si donatio fiat alicui, qui præsens est, & tacet, is ne pro consentiente habendus erit, ita vt donatio valeat? *Decius in rubrica C. de pa. illis sentit donationem irritam esse. Idem asserit Tiraquel. in l. si vnquam, C. de Reuocatis donat. in verbo libertis, nu. 54.* Respondeo, donationem subsistere, quia eo ipso consentire videtur, iuxta id, quod habetur in *l. qui partitur, ff. Mandati.* Vnde constat, donationem posse fieri præsentis, & tacenti, & qui tacet, consentit in us, quæ ad eius utilitatem spectant, & rata est talis donatio, quia nunc fieri potest nudo pacto iuxta. *l. Si quis argentum, C. de donat. & communem esse sententiam, testantur Cagnolus in l. Semper, qui non prohibet nu. 3. ff. de regul. iur. Coartu. in rubri. de testamentis, par. 3. n. 13. lib. 4. Selecta sentent. ibi. Vtrum si donantis, & Iulius Cuius q. 14.*

Tertio queritur, An si quis donet absenti, cuius nomine tabellio, siue, vt dicitur, notarius, stipulatur, & acceptam habet donationem, valeat donatio? Ratio dubitandi est, quia vnus pro altero stipulatur iure communi non potest? Respondeo, ratam & firmam esse donationem,

quia

quia tabellio potest pro alio stipulari, ita ut per ipsum altera actio sine cessione quaeratur. *l. 2. ff. Rem pupilli solutam fore, & Iul. Clarus, lib. 4. sentent. §. Donatio, q. 13.* testatur hanc communem esse sententiam.

Ceterum in hac re sunt aliquae, eaeque non parvi momenti quaestiones solvenda. Nam quamvis dubitandum non sit, quin talis donatio iure communi consistat, & actio sine cessione quaeratur: attamen difficultas est, numquid antequam Titius, V. g. abfens, cui donatio facta est, ratam & acceptam habeat donationem, ipsa donatio perfecta censeatur, ita ut sola voluntate donatoris reuocari nequeat. Hanc quaestionem tractant late Couarruias in *Robrica de testam. par. 3. n. 13.* Antonius Gomes *tom. 2. Variar. resol. cap. 4. num. 2. §. 2.* & Iulius Clarus *qu. 13.* Dux sunt opinionones, una est, eam reuocari non posse, & quamvis donator reuocet, nihil impedire, quin Titius postea ratam & acceptam habere queat. Ita Paulus. Gorad. Aufser. Bal. Atret. Socius iunior, Decius apud Couarruiam. Altera sententia est, eam donationem reuocari posse, quam tunc Caiognolus, Alciatus, Albericus, Tiraque. quos citat Iul. Clarus, qui dicunt, hanc esse communem. Nihilominus prima sententia est modo communis, teste Iulio Claro, eaque est tenenda, ut docet Couarruias, & ipse Iul. Clarus.

Difficultas item est, quid iudicandum sit, quando donator, antequam Titius acceptam donationem haberet, reuocauit, & rem ipsam donatam Titio, alteri, videlicet Seio, tradidit, an valeat secunda donatio Seio facta? Dux quoque sententiae sunt: una est, primam donationem valere, & proinde Seio rem esse auferendam, & tradendam Titio. Socius maior *conf. 18. post numerum 12. vers. Non obstat tertia, lib. 2. vbi dicit*, hanc esse communem sententiam, licet magna sit auctoritas Pauli & Decii, oppositum dicentium. Altera est, asserentium secundam donationem praesentem primae: & haec est verior, ut ait Iul. Clarus: quoniam etiam si facta esset donatio Titio praesenti, & acceptam habenti donationem, adhuc potius Seio haberet, si ei facta fuisset secunda donatio, & tradita res, iuxta regulam in *l. Quoties. C. de rei vindict.* Quare si utriusque abfenti Titio, & Seio sit donatio, primo quidem Titio, secundo Seio, & neutri res tradita est, potiores partes sunt Titio, eique tradenda res est, quamvis Seius prius ratam, & acceptam donationem habuisset.

Est etiam difficultas, quid dicendum sit, quando Caius donator non reuocauerit donationem: neque rem ad alium donatione transfuit: Titius vero, cui abfenti facta est donatio, tabellione, siue notario stipulante, decellit, antequam eam ratam & acceptam haberet, haeres ne ipsius Titii de mortui poterit donationem acceptam habere? De hac etiam Couarruias, & Iul. Clarus, *locis supra citatis*, difficultate tractauerunt. Paulus & alii, teste Couarruias sententiam, non posse haereditatem Titii post habitum ipsius Titii confirmatum in praedicta donatione praestare, ac proinde donationem voluntate donatoris reuocari.

Sed certe verius est, quod docent Couarruias & Iulius Clarus, praedictam donationem, quod attinet ad donatorem, fuisse perfectam, nec posse voluntate donatoris rescindi, quamvis acquisita Titio non fuerit. *l. Si tibi abfenti de praeben. in sexto. §. l. Aristo. de donat. c. l. per fundum. ff. de seruit. rustic. praedict.* Et iure, quae ad haereditatem pertinet, potest haeres ratam habere, quod nomine defuncti fuerit actum. *l. Si sine. §. Si procurator. ff. Rem ratam habere. Dignus in Reg. Ratum. q. penult. de Regul. iuris in sexto.* Sic etiam Bartol. Decius, Curtius iunior, teste Couarruias in *eod. loco.*

Quotid quaeritur, quidnam donata re aliqua veniat in donationem? Respondeo, venire quaecumque pertinet ad rem donatam, ut donato castro, iurisdictione quoque donata censetur. *Parif. cons. n. 17. volum. 1.*

Potest in *l. cum de donatione. ff. de donat.* Sic habetur: (cum de donatione quaeritur, neque partus nomine, neque fructuum, neque pensionum, neque mercedum vlla donatio esse videtur facta.) Hanc legem explicat sic Glossa: cum quaeritur an donatio sit facta vltra modum, an secus, non

spectatur si ancilla donata pariat, vel fructus faciat res donata, vel pensiones, vel mercedes, ex re donata proveniant, ut ex hoc videatur donatio maioris quantitas. Et in *l. in adibus. §. ex rebus dicitur*: (Ex rebus donatis fructus perceptus in ratione donationis non computatur: si vero non fundum, sed fructus perceptionem tibi donem, fructus etiam percepti veniunt in computationem donationis.)

Quotid quaeritur, An in computationem donationis necessaria sit insinuatio? Certè iure communi ad substantiam donationis, quae excedit quantitatem quingentorum solidorum, requiritur insinuatio, ac proinde scriptura. *Azo in summa, C. de Donat. Iul. Clarus q. 13. §. 10. c. 17.* immò si tempore, quo fit insinuatio, agnati praesentes repugnant, dicentes dolo, vel fraude esse donationem extortam, aut factam temere, tunc omnino iudicis decernit donatio requirit. *Baldus in l. Nequequam. §. vbi decretum. ff. de offic. Consulis.*

Sexto quaeritur, An donatio nudo pacto perficiatur? Respondeo: olim quidem Donatio non perficiebatur nisi stipulatione, aut praesenti traditione rei: at Iustiniani Imperator. lege & constitutione. *l. Si quis argentum. §. vlt. C. de donat.* donatio consensu perficitur, & nudo pacto, hoc est, simpliciter promissione, qua quis promittit se velle, ut id, quod donat, fiat accipientis, nec vilo casu ad se reuertatur. Ex hac simpliciter promissione statim datur actio ei, cui res donata est, quamvis non tradita ad consequendum id, quod donatum est. Interim tamen donator non prohibetur rem alteri loco pignoris obligare. *l. vlt. §. Lucius. ff. de donato. vel alteri vendere. l. Quoties. C. de rei vindicta.*

De insinuatione, quae in Donatione requiritur.

CAPIT. VI.

Primo quaeritur, Quid nomine insinuationis in donationibus intelligatur? Sciendum est in *l. Sancimus. C. de donat. decretum* fuisse, ne vlla donatio, quae esset infra trecentorum solidorum quantitatem, insinuatione indigeret. Sed postea quantitas aucta est. Nam in *l. Si quis pro redemptione. §. vlt. C. de donat.* constitutum est, ut solùm esset insinuatio necessaria in donatione, quae esset vltra quingentorum solidorum quantitatem. Necessè igitur est iure communi, ut insinuatione comprobetur donatio, quae quingentorum solidorum quantitatem excedit: alioquin citra insinuationem irrita esset, & inanis. Et olim ante Iustinianum Imperatorem donatio facta vltra ducentorum solidorum quantitatem sine insinuatione vim non habebat. *l. Sancimus. C. de donat.*

Potest quingentorum solidorum aureorum quantitas, continebat summam octingentorum aureorum, vel ut vulgo dicitur, octingentorum scutorum, ut habet communis opinio, teste Iulio Claro *libro 4. sentent. §. Donatio, qu. 13.* Et teste Couarruias, *lib. 1. varia. resolut. c. 11. §. 4. lib. cap. 3. §. 2. n. 5.*

Solidus aureus tempore Iustiniani Imperator. & aliorum Caesarum post Constantinum Magnum, aestimabatur decem & septem denariis argenteis, vnde quingenti solidi, quos poterat quis absque insinuatione donare, continebant summam octingentorum & quinquaginta aureorum, si singuli aurei valeant decem & septem denarios argenteos, hoc est, decem & septem Iulios Italicos, siue decem & septem nummos Regulares argenteos Hispanicos.

Insinuatio autem in Donatione est, cum iudex suo consensu & auctoritate donationem approbat, ut dicit Albericus in *illud. C. de Sacrosanct. Eccles.* Haec autem

Insinuatio requiritur, ut donator donationem iudici dicere & denuntiare, & ipsa donatio in scripturam, & acta publica redigatur, hoc est, coram iudice divulgetur, & in actis publicis ponatur, sed nunc temporis consuetudine receptum est, ut sufficiat, si donatio ipsa scripta iudici iudicetur, vel denuntietur, & hanc communem esse sententiam Iul. Clarus, loco supra citato.

Quæres, an insinuatio in loco iudicii coram iudice sit divulgata? Respondeo, satis esse, ut coram iudice denuntietur, siue in loco iudicii, siue in alio. Imola in e. cum conuincat de iur. iur. n. 93. Non enim hic actus plenam causæ cognitionem postulat: est enim actus voluntatis iurisdictionis, seu communis opinio, teste Iulio Claro in ead. quæst.

Quæres item, An in insinuatione sit necessarium iudicis decretum? Minime, quia cum non requiratur insinuatio cognitionem causæ, sufficit sola iudicis præsentia absque viro decreto.

Secundò quæritur, An insinuatio necessaria sit in tacita donatione, quæ maiorem summam, quam quingentorum solidorum continet? Respondeo cum Iulio Claro, q. 16. esse necessariam.

Tertio quæritur, An requiratur insinuatio in gratuita & liberali remissione debiti, hoc est, cum creditor gratis debitum remittit debitori, siue cum gratis liberat debitorem ab obligatione soluendi debitum, quod amplioris est quantitatis, quam sit summa quingentorum solidorum? Respondeo requiritur. Glossa in l. Si quis obligationem ff. de regul. iuris, quam Glossam testatur Iul. Clarus esse communem conuentu approbatam.

Opus idem est insinuatione in pacto, quo creditor cum debitore paciscitur, si nemquam debitum postulat, quando debitum tantum est, ut legalem prædictam solidorum quantitatem excedat: quam etiam communem esse opinionem idem Auctor testatur.

Locum item habet insinuatio in omni donatione bonorum, quæ est ultra præfata solidorum quantitatem, & in omni solutione indebiti, scilicet causa donationis facta: ut cum quis soluit scienter ac prudens, quod non debet. Iulius Clarus eo in loco, quem supra memorauit.

Quarto quæritur, An sit necessaria insinuatio in donatione remuneratoria, quæ antidotalis & reciproca vocatur, si prædictam solidorum quantitatem superet? Respondeo, minime, dummodo menta quantitatem donationis adæquent, & probentur. Oldradus conf. 139. n. 13. Et est communis sententia, teste Curtio iunior conf. 81. n. 3. & Iul. Clarus, §. donat. q. 16.

Ratio est, quia talis donatio non censetur proprie donatio, sed potius quasi debiti solutio ex æquo, & bono.

Quinto quæritur, An donatio facta ob causam, egeat in insinuatione, si maior & amplior sit quingentorum solidorum quantitate? Respondeo, minime, præsertim si sit donatio ob causam præsentem, ut si quis donet alteri, quia hoc, vel illud fecerit. Bartolus in l. Aquilius Regul. n. 3. ff. de donat. cuius sententiam dicit communem consensu receptam esse Socius iunior conf. 77. n. 152. lib. 1. Idem iuris est de donatione facta ob causam subsequendam, ut docet idem Bartolus loco allegato, & Alexander conf. 113. lib. 9. & Iul. Clarus q. citata, qui auctores illud præterea adiungunt, hanc communem esse sententiam. Ratio huius rei est, quia donatio ob causam, non est gratuita & liberalis, qualis est ea, quæ proprie donatio censetur.

Sexto quæritur, An sit necessario insinuatio, qua ultra quingentos aureos quantitas donatur Ecclesiæ, vel pietatis causa? Respondeo minime. Bartolus in l. illud. C. de sacrosan. Eccles. Et ita communiter omnes sententia testatur Felinus in e. Ecclesia S. Mariae n. 82. de constit. Iason conf. 109. n. 8. lib. 3. Ripa lib. 3. Responsorum, c. 11. n. 10. Iul. Clarus qu. 17.

Et ratio est, quia solum ex iure civili insinuatio requiritur in donatione, quæ plus quam summam 500 solidorum continet: atqui Ecclesia legibus civilibus non tenetur, nisi qua tenet vel iure naturali vel diuino, vel canonico, & pontificio confirmantur.

Septimò quæritur, an donatio amplioris quantitatis quàm 500 solidorum in totum viuetur, ita ut tota irrita sit, & inanis, an potius solum ex parte, videlicet quatenus 500. solidorum quantitatem excedit? Respondeo, solum corruere ex parte, quatenus quantitatem legalem 500 solidorum superat, ut colligitur ex l. Sancimus, e. de donat.

Octauò quæritur, An donatio causa mortis facta, & deinde morte confirmata, vim habeat, si maioris sit quantitatis, quam 500. solidorum? Quæstio talis est, an donatio amplius, quam 500. solidorum quantitatem complectens, mortis causa facta donatoris obita confirmetur, si citra insinuationem facta fuerit? Respondeo, etiam insinuatione indigere eiusmodi donationem, ut morte confirmetur, l. donationes, C. de donat. inter vir. & uxo.

Nonò quæritur, an si quis donet amplius, quam 500. solidos, valeat donatio, si in instrumento fuerit expressum plures esse donationes, quarum singulæ non sint amplioris quantitatis, quam 500. solidorum? Respondeo, minime, quia tota ea donatio facta est in fraudem legis. Bartolus in l. Modestinus, n. 10. ff. de donat. quam opinionem communem esse dicit Alexander in l. si filiusfamilias, §. 5. n. 23. ff. soluto matrimonio.

Decimò quæritur, an insinuationem suppleat vim insinuationis in donationibus? Quod quæritur, est: an iururandum confirmet donationem, sine insinuatione factam, ita ut donatio eo ipso, quo est iururando confirmata, iustificata absque insinuatione? Dux sunt opiniones, vna est asserentiù, donationem iure iurando minime confirmari. Bal. in l. illud n. 9. C. de sacrosan. Eccles. Et hanc communem esse sententiam, tradit Barbatius, conf. 16. lib. 2. & consil. 32. lib. 4.

Alter sententia est, in tali donatione iururandum vim habere insinuationis, ac proinde ipsam donationem valere. Ita Ioan. Andrie. in additionibus ad Speculatori, tit. de instr. edit. §. Porro, cuius opinio cum consensu Canonici iuris interpretum recepta est, ut testatur Corneus conf. 231. lib. 1. & conf. 280. lib. 2. Rubens consil. 30. n. 2. Paris. conf. 33. n. 43. lib. 3. Socinus conf. 77. prope finem. lib. 1. Iul. Clarus q. 18. & hæc opinio magis ad veritatem accedit. Nam contractus, qui alioqui est ipso iure civilis irritus, & inanis, iururando confirmatur, ut superius ostendimus.

Quæres, an talis donatio solum iururando confirmetur, cum is qui donat, & is qui accipit, expresse renuntiauerint legi & iuri de insinuatione ad donationem necessariam? Corneus conf. 69. lib. 2. dicit consentire omnes civis & canonici iuris interpretes, solum confirmari iururando donationem sine insinuatione facta, quando expresse fuerit renuntiatum legi de donatione iudici insinuanda.

Sed ceterè, ut docet Iulius Clarus, probabilius est, generatim omnem donationem iururando confirmari, etiam si renuntiatum non fuerit legi de insinuatione.

Vndecimò quæritur, quid sit iudicandum cum quis plures donationes seorsum facit, quæ sunt ultra prædictam 500 solidorum quantitatem? Respondeo, videndum esse, an plures donationes pro vna an pro multis habeantur. Nam si pro vna habeantur, tunc vim non habent, quia etsi plures numero sint, vna tantum censetur: quare sine insinuatione non valent. l. Sancimus, C. de donat.

Si quæras, quando plures donationes vnâ tantum donationem efficiant? Respondeo, quando absque intervallo temporis fiunt. Authen. Itema priuatis, §. Si quis. Veluti si quis vno impetu plures simul donationes: nam vnus impetus facit, ut multa sint vnâ. l. illud §. vit. ff. ad legem Aquilianam, & e. cum dilectus de ordine cognat. Si vero plures fuerint seorsum donationes, quarum vna non sit pars alterius, nec omnes vnâ efficiant, vim singulæ earum habent, dummodo nulla ex his amplioris quantitatis sit, quam 500. solidorum.

De donatione omnium bonorum.

CAPVT VII.

PRIMO queritur, An rata & firma censeatur donatio omnium bonorum presentium & futurorum? Respondeo, Dinum, Angelum, Salicetum, Baldum, Alciatum, teste Couarruias in Rubric. de testam. par. 2. n. 6. sensisse, talem donationem iure communi valere. Altera opinio est, ratam & firmam non esse, vt colligitur ex l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. oblig. etque communis opinio teste Iulio Claro, lib. 4. sentent. 19. vbi citat Bartolum, Alexandrum, Aretium, Decium, Abbatem, Imolam, Ripam, Lafonem, & alios: & hoc locum habet, siue per contractum, siue per testamentum, quis donet omnia bona sua presentia, & futura. Ratio legis est, quia iura cautum esse voluerunt, ne cui testandi facultas adimatur: at si quis omnia presentia, & futura donaret, nihil haberet, de quo testari posset.

Secundo queritur, An si quis omnia bona sua presentia donaret, talis donatio sit predicta lege prohibita? Respondeo, minime, quia tali donatione non sibi admittit potestatem testandi: nec enim futura bona donat, de quibus testamentum facere potest.

Quid si donet simpliciter quidem omnia bona sua, ita tamen, vt futura bona non exprimat? Talis donatio predicta lege non prohibetur, quia solum bona quae habet, donare videtur. Et est communis sententia, vt testatur Iulius Clarus, quae iam dicta. Nam in tali donatione non intelliguntur bona, nisi parata & acquisita. Idem iuris est, si quis donauerit omnia bona sua mobilia & immobilitatum quia talis donatio non comprehendit bona futura, tum etiam quia non videtur se extendere ad iura & actiones, vt habet communis opinio, teste eodem Iulio Claro.

Tertio queritur, An si quis simpliciter donet omnem suam hereditatem, talis donatio praefata lege prohibeatur? Dux sunt opiniones, ait Iulius Clarus, vna est, talem donationem valere, quia solum bona presentia donata censeatur.

Altera est, illam minime valere, & esse prohibitam: quia nomine hereditatis intelliguntur bona, quae quis tempore sui obitus reliquit, ergo eo ipso comprehenduntur bona presentia, & futura: & hanc communem esse sententiam, testatur Iul. Clarus, quae 19.

Quarto queritur, An si quis faciat donationem causa mortis, suorum omnium bonorum, presentium, & futurorum, talis donatio sit superiori lege damnata? Communis est opinio, donationem valere, teste Iulio Claro: ratio est, quia eiusmodi donatio nihil impedit, quin donator possit alium heredem instituire, qui quamuis post obitum donatoris debeat pactum seruare, cum ipsa donatio sit morte confirmata, nihilominus tamen ex bonis defuncti potest portionem, quae dicitur Falcidia, detrahere, & sibi retinere.

Quinto queritur, An si donator minimum quid ex suis bonis sibi referuet, ex quo testari valeat, talis donatio prohibeatur? Responder Bartolus in l. citata stipulationem hoc modo conceptam, non esse prohibitam: quae sententia communi consensu recepta est, vt dicit Sozinus iunior, consuet. 42. n. 36. lib. 1.

Hae autem opinio locum habet in eo, qui aliquid sibi referuauit, quod saltem excedit vigesimam partem sui patrimonii, quod donauit. Ita Iul. Clarus, quae 19.

Sexto queritur, quid sit dicendum de eo, qui sibi referuauit omnium bonorum suorum vsum fructum, cum omnia bona sua presentia & futura donauit: haecne donatio praedicta lege tenetur? Responder Iulius Clarus, quae 19. Aut donator referuauit sibi vsum fructum, hoc expresso, vt de eo posset suo arbitratu in vita statuere, & talis donatio non valet, vt ait Couarruias lib. 2. varia. resolutionum, cap. 12. n. 3. quia id quod referuatur ex donatione omnium bonorum, tale esse debet, vt de eo donator testari possit: Aut do-

nator sibi referuauit simpliciter vsum fructum, & talis donatio praedicta lege non improbat, quia de vsum fructum simpliciter referuato, potest donator in morte testari.

Septimo queritur, An sit valida donatio omnium bonorum presentium, & futurorum, si sit iurando confirmata? Dux sunt opiniones, vna afferentium, eam ratam & firmam esse, quia talis donatio solo iure civili interdicitur, ergo iurando interpositum eam ita confirmat, vt vim habeat. Hanc opinionem habent ac tuerentur Panormitanus, Couarruias, Decius, Aymo, Sozinus iunior, quos citat, & sequitur Couarruias in Rubric. de testam. n. 3.

Alter opinio est multorum beganium, talem subsistere donationem. Ita Bartol. in ea lege super allata stipulatio hoc modo concepta n. 3. & Iul. Clarus lib. 4. sentent. quae 20. tradit, hanc esse communem sententiam, quam Bartolus & alii eo argumento confirmant, quod talis donatio donatorem prius facultate testandi. Sed contra bonos mores est adimere testandi potestatem, ergo iurandum talem donationem minime confirmat: quia iurandum contra civiles leges quidem, sed tamen non contra bonos mores vim habet.

Prima sententia magis cum veritate conuenit, quia quod quis sponte sua prius se potestate testandi, contra civiles quidem, sed non contra bonos mores est, nihil enim turpitudinis habet: ergo iurandum talem donationem facit ratam & firmam.

Obiicies, Si quis testamentum condiderit & iurauit se nunquam reuocaturum iurandum, promissionem non confirmat, ergo nec donationem omnium bonorum presentium & futurorum? Respondeo, idem iuris non esse, quia testamentum sua natura & conditione est reuocabile, quamdiu testator viuit, non enim confirmatur nisi morte testatoris: quare contra naturam & substantiam testamenti est, vt reuocari non possit in vita, ac proinde iurandum adhibitum contra substantiam testamenti non valet. At vero donatio omnium bonorum presentium, & futurorum, solo civili iure prohibetur, vt patet: nam talis donatio si fiat Ecclesiae, rata & firma est, vt statim dicam, ergo non est naturali iure damnata.

Octauo queritur, An donatio omnium bonorum presentium & futurorum Ecclesiae facta valeat? Valet, Bartolus in lege praedicta stipulatio n. 13. Felinus c. in presentia, n. 5. c. 6. de probat. omnibus: quam sententiam testatur esse communem Couarruias in Rubric. de testam. c. 2. n. 3. ad finem, & Iul. Clarus q. 20. Et ratio est, quia nequis donet omnia bona sua presentia & futura, lege civili cautum est: at Ecclesias ius civile non ligat, nisi quatenus iure naturalis, diuino, vel canonico munitur, & confirmatur. Accedit, quod cuique liberum est se totum Ecclesiae dicere, & addicere, ergo dubitandum non est, quin quisque possit sua omnia bona presentia & futura Ecclesiae donare.

Nono queritur, An si duo fratres sibi inuicem donauerint omnia bona presentia, & futura, talis donatio consistat? Consistit fauore agnationis, videlicet causa eam tuendi & seruandi. Communis est opinio, vt testatur Boerius decis. 355. n. 3. & Iul.

Clarus, eodem lib. 4. sententiarum, quae 20. ad finem.

Quibus ex causis donatio reuocari, aut rescindi queat.

CAPVT VIII

P R I M O queritur, An donatio reuocari possit voluntate donatoris, ita vt tantummodo, quia cum peniteat donasse, rescindere donationem queat. Titulus 56. in Codice, lib. 8. est De Reuocandis donationibus. Respondeo, minime, vt legitur ex l. Senatus. §. 1. ff. de Donationibus. Et l. Generaliter, C. de Reuocan. donationibus. Et l. Verum, de conditionibus. appof.

Quemadmodum alii etiam contractus nominati non dissoluntur, si sola penitentia ducti, qui contraxerunt, dimittere volent. l. Si penitentiam, ff. de conditionibus ob causam. Hoc autem locum duntaxat habet in donatione, quae simpliciter fit gratis, & liberaliter: nam si debitor creditori remissionem centum aureorum, eo quod nihil inde sperabat, vel alicuius damni deuitandi causa, potest sibi retinere aliquid ex bonis debitoris inuentum, vel ab alio sibi oblatum, eo modo, quo possunt accipere, & retinere ceteri, qui sunt damno infecti ab aliquo, perinde ac si non donassent: quoniam praedicta creditoris donatio non est simpliciter gratis & liberaliter facta.

Secundo queritur, An possit donator reuocare donationem ex eo, quod ingratus illi sit is, cui aliquid donauit? Potest reuocare, quinque ex causis, l. vlt. C. de Reuocan. donat. Et cap. vlt. de Donat.

Prima causa est, cum is, qui accepit, intulit donatori atrocem iniuriam: atrox autem iniuria spectatur ex qualitate iniuriae, ex loco, & ex persona. Insit. de iniuriis, §. Atrox, Et Glossa in l. vlt. C. de Reuocan. Donat. vt puta si donatorem furem, sicarium, maleficum, proditorem, vel haereticum, cum non sit, compellauerit in loco publico.

Secunda, si impietas & violentas in donatorem manus iniecerit.

Tertia, si donatoris rebus graue damnum intulerit.

Quarta, si donatori vitae periculum fuerit machinatus, etiam si rem ad effectum minime perduxerit.

Quinta, si conditionem in donatione appositam non impleuerit. c. Verum, de condit. apposit. Et Panormitanus in cap. vlt. de Donat. num. 3. addit sextam causam; nempe, si donator egenti alimenta denegauerit, quamuis in hoc casu Glossa iuris civilis contraria reperitur, nam in l. vlt. C. de Reuocan. donationibus, dicit hanc causam sufficere, sed in l. Condemnationem, ff. de Reg. iur. docet donatarium non compelli ad alendum donatorem inopem, quia hoc iure non probatur. Cynus, teste Panormitano in l. vlt. C. de Reuocan. donat. ait, ob hanc causam reuocari posse donationem, si facta fuerit in magna reum quantitate; sed non item; quod approbat ipse Panormitanus ibidem. Ex his causis si fuerint in iudicio dilucidis argumentis comprobata, donatio reuocari potest a donatore, l. vlt. C. de Reuocan. donat.

Item donatio a Patrono facta liberto, reuocatur etiam, quia libertus patrono obsequium praestare neglexerit. Immo repetitur etiam res empti per liberum pecunia donatoris. l. 1. C. de Reuocan. donat. sed non admittitur libertas ipsa, l. Solo, C. de Liberali causa.

Tertio queritur, An haeres donatoris possit donationem rescindere, si is, cui donatum est, ingratus in donatorem extiterit, non in ipsum haereditem? Minime. l. vlt. C. de Reuocan. donat. quia hoc ius quod habet donator, est personale, & proinde ad haereditem non transit.

Item donator eo ipso quod tacuit in vita, videtur ve-

niam condonasse. l. vltima, C. de Reuocan. donat. Hoc autem locum habet in donatore, qui nouit ingrati donatarii vitium, & qui potuit per tempus, antequam decederet, donationem reuocare.

Quarto queritur, An donatio sub conditione, vel sub modo, vel ob causam facta, possit reuocari a donatore solum penitentia ducto? Respondeo, donationem, adhuc conditione pendente, dissolui non posse, quia talis donatio futurum tempus expectat, vt conditio impleatur: quare si conditio expleta non fuerit, nequit donatio reuocari, quia effectum sortita non est; conditione vero deficiente, etiam non reuocatur, quoniam quod non est, reuocari non potest, vnde perinde erit, ac si donatum non esset. c. ad dissoluendam, de Desponsatione impube. expleta autem conditione, reuocari non potest, quia est simplex, & pura donatio.

De donatione vero sub modo facta, distinguendum est: quia aut modus fuit finis, cuius gratia facta est donatio, & tunc reuocari potest, si modum non impleuerit is, cui res donata fuit: Aut non fuit finis donationis, sed tantum causa mouens donatorem ad donandum, & non reuocatur deficiente modo.

Vnde in l. Mania, ff. de Manumissis testamento, libertas, quae legata fuit tribus seruis sub hac conditione, vt alterius mensibus accenderent luminaria supra ipsius Meruiae testatricis sepulchrum, non admittitur, quamuis modus non fuerit impletus: sed solum coguntur serui liberi effecti, testatricis iussum exequi, lex enim modum considerauit, non vt finem, cuius gratia facta sit manumissio, sed vt causam mouentem, & impellentem Maniam testatricem ad manumittendos seruos.

Quinto queritur, An donatio gratia Ecclesiae, vel communis boni, & pietatis causa sub modo facta, reuocari queat, si modum ecclesia non impleuerit? Respondeo, minime, nisi fuerit in donatione expressum, vt reuocari, deficiente modo, possit.

Sexto queritur, An donatio rescindi queat, eo quod sit inofficiosa? Dicitur inofficiosa donatio, quando donator non retinet tantum patrimonium, quantum exigit legitima portio filiorum, quando videlicet pater tantam patrimonii quantitatem donat, vt filiis adimat legitimam portionem: Respondeo, rescindi posse, vt constat ex Glossa in c. Si quis irascitur, 13. question. 2. Et in c. Sumi, qui opes, 17. question. 4. quemadmodum inofficiosum dicitur testamentum, quia sit factum contra officium pietatis: nam officium pietatis in filium est pietas, qua pater debet liberis legitimam patrimonii portionem. Donatio igitur, quae est inofficiosa, re ipsa, & consilio, siue re tantum, si facta sit vni ex liberis, infirmatur ex parte, quatenus facta est immodice, ita vt alios filios pater priuauerit legitimis portionibus. Rescinditur itaque portio quatenus suppletur legitima aliorum filiorum portio, iuxta id, quod habetur in l. Liqueat, de inofficiosis donationibus. Si vero sit facta extraneis, ita tamen vt fuerit inofficiosa re tantummodo, etiam pater aliquid filiis reliquerit, ex parte quoque reprobatur, vt filiis detur legitima, & debita portio, vt patet ex l. Omni modo, C. de inofficio. testamento, §. l. 2. Et 3. C. de inofficiosis donationibus. Quod si fuerit inofficiosa re, & consilio, aut nihil pater filiis reliquerit, labefactatur donatio in totum, Glossa in c. Si quis irascitur, 12. question. 2. Bartolus in l. Tertia, §. Imperator, ff. de legat. 2. Ballus, Dinnus, Angelus, Panthus, Salicetus in l. 1. C. de inofficio. testamento. Porro si donatio sit inofficiosa re tantummodo, rescinditur, etiam, quatenus est immoderate facta. Dicitur inofficiosa re & consilio, vt ait Glossa in l. Et l. Si liqueat, C. de inofficiosis donat. quando reuera est immodica, & animo fraudulento ac doloso facta, hoc est, quando rem facit pater sciens & prudens, vt noceat filiis. Fraus enim committitur, cum pater odio, vel ira motus filium

exheredat, aut quando in fraudem liberorum, vel creditorum facit donationem immodicam.

Septimo quaeritur, An donatio facta ab eo, qui liberos non suscepit, infirmari, & rescindi queat ob filios, qui postea orti sint? Respondeo in hunc modum: aut facta est donatio extraneo, & reprobat in totum ipso iure, quia donator hoc voluisse tacite videtur, *l. Si unquam C. de Reuocan. donat.* & *Glossa ibidem*. Aut facta est donatio vni ex liberis, videlicet filio emancipato: Aut propter merita eius in patrem, & tunc infirmatur, solum ex parte, videlicet quatenus suppletur legitima portio filiorum, qui postea nati fuerint. *l. Si totus, C. de Reuocan. Donat.*

Quid si donatio facta est Monasterio, siue Religioso conventui? Respondet Panormit. in *cap. vlti. de Donat.* non rescindi in totum, quia monasterium loco filii habetur; & quia donatio facta est fauore animæ, & pia causa, cui non minus est patrocinandum, quam filio. *Authent. Si qua mulier. C. de Sacrosan. Eccles.*

Quid item, si donatio facta sit Ecclesie? Respondet *Glossa in cap. vlt. 17. quest. vlt. C. de Vt lex continentia 17. questio. 2.* non reddi irritam nisi ex parte, quia est facta fauore pietatis.

Octauo quaeritur, An donatio irrita sit ipso iure, an verò ea irrita reddatur, querela interposita? Respondet Bartolus ipso iure irritam esse, ita vt res condici, & vindicari possit, quando donatio rescinditur propter ortum filiorum subsequutum: at verò quando infirmatur tantum in inofficiosa, tunc non nisi interposita querela, *Glossa in l. C. de Reuocan. donat.*

Quid si pater iurauit nihil se facturum contra donationem? Respondeo cum Bartolo, iururando non confirmari talem donationem, quia reuocatur donatio non fauore patris, qui iurauit, sed fauore filii.

Nono quaeritur An possit adhiberi remedium, ne donatio reuocetur, videlicet si donator denunciet, vel paciscatur, vel iniurandum interponat? Respondeo, quando donatio reuocatur fauore filiorum, nihil prodesse, si pater renunciet: at verò prodesse, si reuocetur donatio fauore ipsius patris.

Factum item, ne donator reuocet donationem prae-textu ingrati animi in eo, cui facta est donatio, non valet, quia est contra bonos mores. Praeterea donatio simpliciter facta, & iururando firmata, reuocari potest ob filios postea natos.

Decimo quaeritur, An donatio remuneratoria reuocari queat ob eandem causas, ob quas reuocari potest donatio absolute, & simpliciter facta? Respondeo, minime: ita enim colligitur ex *l. Si pater. ff. de Donat.* idque docet Panormitanus in *cap. vlt. de Donat.* vbi ait, leges & iura de reuocanda donatione locum habere dumtaxat in his donationibus, quae non sunt gratia remunerandi beneficia.

Quares, Quid sit iudicandum, quando facta est donatio consanguineis, & dubii sumus, an ea facta sit causa linguinis & generis, an verò gratia remunerandi? Respondeo, probabiliter esse credendum factam esse causa linguinis. *l. Tutor, §. Qui à tutore, ff. de excusatione tutor.*

*
*

De donatione inter patrem, & filium.

CAPVT IX.

PRIMO quaeritur, An valeat donatio inter patrem, & filium, hoc est, si pater filio familias aliquid donet, An eiusmodi donatio iure communi subsistat? Respondeo, patrem filio, in eius potestate constituto, donare non posse, nec donationem valere. *l. vltima. C. de Impuberib. C. l. Donationes, quas parentes. C. de Donat. inter virum & uxorem.* Et ratio legis est, quia quamdiu filius est in potestate patris, ipse & patet pro vna persona habetur in iure. Item, quod filius familias acquirit, non sibi, sed patri acquirit; nisi acquirit ex militia, vel quasi militia, vel aliunde, quam ex bonis patris. *Instit. Per quas personas nobis acquiritur & quod acquirit, nec momento aliquo subsistere in persona eius potest. l. Placet. ff. de Acquirend. heredi.* Vnde fit, vt donatio inter ipsos iure communi minime consistat.

Secundo quaeritur, An dentur aliqua causa, in quibus vim & locum habeat donatio inter patrem, & filium? Respondeo, quasdam causas esse iure communi, ex quibus talis donatio facta valet: quas aliqui reducant ad quatuor, alii ad decem, alii ad plures: & reuera quatuor sunt praecipuae.

Primo, Quando pater donat filiae causa dotalis, vel propter nuptias, *l. Pomponius Philadelphus. ff. Familiae eriscunda, C. l. vltima. C. de Donat. ante nuptias.*

Secundo, quando pater donat mobilia bona, vel res se mouentes filio familias eunti in castra militiae causa. *l. Si filius familias. C. Familiae eriscunda,* non tamen si donet praedia, vel alia bona immobilia. *l. eadem.*

Tertio, quando pater remittit filio familias usufructum, quem habet in bonis illius aduentitiis. *l. Cum oportet. §. Sin autem. C. de Bonis, qua libera.*

Quarto, quando pater donat aliquid filio ratione alimentorum, quia pater filio iure naturali alimenta debet. Vnde talis donatio, cum sit ob causam, & iure, & aequitate naturali cogente, non est proprie donatio.

Secundo quaeritur, Quid causa sit, cur leges & iura voluerint, ne pater filio donet? Respondeo, esse patriam potestatem: vnde si pater donat emancipato, donatio rata & firma est.

Item si donauerit filio, qui tantum est naturalis, quia eiusmodi filius non est in potestate patris. *Instit. de Patria potestate. in princ.* Insuper si mater filio donauerit, quia filius non est in potestate matris. Praeterea, si filius patri, vel matri donauerit.

Tertio quaeritur, quando filius familias potest donare patri? Respondeo, in certis quibusdam causis.

Primo, quando filius familias habet peculium castrense, vel quasi castrense, tunc ex huiusmodi peculio potest donare patri. *l. Cum oportet. §. excepto. C. de Bonis, qua libera.*

Secundo, quando filius familias habet aliquid donatum à Principe, *l. Cum multa. C. de Bonis lib.*

Tertio, quando, filius familias habet peculium aduentitium, in quo usufructus patri acquisitus non est, veluti enim aliquid filio familias relinquuntur ab auro, vel proauo, vel ab alio extraneo ea conditione, ne in eo pater usufructum habeat, *Glossa in Authen. Idem est. C. de Bonis, qua libera. Et in Authen. vt liceat matri collat.*

Quarto, quando filius familias ad hereditatem fratris, vel sororis vna cum matre admittitur: ex qua causa patri non acquiritur usufructus in portione filii. *Authen. de Hered. ab intestat. §. Si vero collat.*

Quinto,

Quinto, quando filius adit hereditatem, reuente patre, *l. ult. §. Sin autem. C. de Bonis. quas lib.*

Sexto, quando filio familias legatur seruus, vt eum manumittat. *l. ult. §. ult. C. de bonis quas lib.*

Septimo, quando filio familias obueniunt bona post matrimonium, sine iusta, & debita sua à parentibus dilolutum. *Authent. vt nulli iudicium, de iudiciis. §. Quia vero, collat. 9.*

Octauo, quando filio familias legatus est usufructus: nam seruituti subiecti talis fructus non potest. *l. i. ff. de usufructu legato.*

Nono, quando filius familias accipit & habet dotem patre tenente, nec se vltimo modo obligante, tunc enim usufructus in ea dote patri non acquiritur. *Bartol. & Glossa in contra. ff. Rebus amotis.*

Decimo, quando pater donat filio familias aliquid propter eius merita, dummodo merita equentur cum eo, quod donat pater. *Bartolus in l. i. §. Nec castrense. ff. de collat. & in l. Si donatio e. eod. tit. & in l. Frater à fratre. ff. de condit. in deb.*

Ex his intelligitur, filium emancipatum, cum sit sui iuris, si viginti quinque annorum aetatem exceperit, posse donare, & alienare. *c. constitutus, de in integrum restitut.*

Quid autem, si eum pater filium emancipat, aliquid donat, tamquam emancipationis præmium? Respondet Baldus in *l. vt liberis. C. de collat. & in l. i. §. Nec castrense. ff. eod. tit.* donationem non valere, quia est absoluta, & simplex, graus & liberaliter facta, non ob causam, nam filius potius patri donare deberet, eo quod eum soluit patria potestate, quam pater filio.

Quid item, si pater donet filio in ipsius potestate constituto, & postea illum emancipet? talisne donatio conualescet, ipsaque emancipatione confirmabitur? Respondet, eam confirmatam iri, nisi id fuerit ante reuocatum. *l. Sine. C. de Donat.*

Quarto quaeritur, quibus de causis possit reuocari à patre donatio facta filio iam emancipato & soluto patria potestate? Respondet, ob causas, quæ sequuntur.

Primo, si filius atroci iniuria patrem affecerit.

Secundo, si in eum impias manus iniecerit.

Tertio, si propter filium res patris grauem iacturam fecerint.

Quarto, si filius vitæ patris insidiam tentauerit.

Quinto, si conditionem in donatione appositam non impleuerit.

Sexto, si patri impie alimenta denegauerit.

Quinto quaeritur, An donatio inter patrem, & filium familias, si iurcurando confirmetur, valeat? Olim controuersia fuit inter Doctores: sed nunc communis est opinio valere. Baldus in *l. ult. num. 8. C. de Usurpationibus pro donato.* Et communem esse opinionem, testantur Alexander, Corneus, Socinus, Iafon, & alii apud Iul. Clarum, *questione octaua, versu. Sed quæro.* Et ratio est, quia donatio inter patrem & filium familias contra ciuiles tantum, non contra bonos mores est: at iurcurandum confirmat contractum, qui solum ciuili iure prohibetur.

* *

* *

De Donatione inter virum, & vxorem.

CAPVT X.

PRIMO quaeritur, An donatio inter virum, & vxorem sit iure communi prohibita? est: nam in *l. i. ff. de Donat. inter virum & vxorem* verba hæc sunt: Moribus apud nos receptum est, ne inter virum & vxorem donatio valeret. Hoc autem receptum est, ne mutuo amore se iniucem spoliarent, donationibus non temperantes, sed profusa erga se facilitate vtentes. Ita lex. Iure etiam Canonico prohibetur donatio inter coniuges. *c. Donatio de Donat. inter virum, & vxorem.* Vnde vetus prouetbium est: (Potri folio ligantur matupia amantium.) Et ad hoc donatio inter virum, & vxorem prohibetur, vt in *l. Si sponsus, ff. eodem titul.* dicitur: (Si sponsus sponsæ donaturus traiderit Titio, vt es sponsæ daret, deinde Titius tradiderit post nuptias secutas: si quidem maritus eum interposuit donationem non valere, quæ post contractas nuptias perficiatur,) sic ibi. Donatio itaque inter virum, & vxorem, nisi morte confirmetur, non valet: & donatore viuente penitus euanescit, si reuocetur ab eo expressè, vel tacitè, vel si is, cui facta est donatio, prius moriatur, quam donatum acceperit.

Secundo quaeritur, An inter virum & vxorem donatio causa mortis facta subsistat? Respondet, minimè. *l. Idem est, ff. de Donat. & Glossa in l. i. in verbo legatum, ff. de Doto prelegata.*

Et ita habet communis opinio, teste *Conarruuius in Rubric. de testamen. Par. 3. num. 2. Iul. Clarus. questione. 9. vers. & hæc quidem.*

Sed quaeritur, An donatio inter virum, & vxorem, si iurcurando confirmetur, vim habeat? Duæ sunt opiniones, vt refert *Panormitanus numer. 9. de Donat. inter virum & vxorem, & testatur Iulius Clarus, questione citata:* vna est, talem donationem non confirmari iurcurando, ac proinde nullius momenti esse. Ita *Bartolus in l. Qui testamentum, ff. de Probat. & vt testis est Socinus, cons. 66. numer. 12. & seqq. libro primo.* hanc sententiam tenent plures, & excellentiores, & longe maioris auctoritatis scriptores, & eam valde probabilem, dicit *Panormitanus* loco præfato.

Altera sententia est, talem donationem valere, quam dicit esse communem. *Imola in c. Cum contingat, numer. 89. de iurcurando:* idem ait *Panormitanus eodem in loco, quem paulo ante retulimus.* Et reuera communis est, eamque secuti sunt *Alexander, Arctinus, Corneus, Antonius, Abbas, Decius, Ioann. Rubeus, Paris, Ripa, Aleciatus, Craueta, Ioann. Lignanus, & alii,* quos citat *Iulius Clarus. questione nona.* Immo eam quoque tenuit *Bartolus* sibi ipse contrarius in *l. Sine, & Augerius, ff. Ad legem falcidiam, & Socinus, etiam sibi contrarius cons. 77. numero. 15. vers. Nec obstat septima, lib. 1.*

Hæc duæ opiniones inde ortæ sunt, quod auctores primæ sententiæ putauerunt donationem inter virum, & vxorem, non solum cum ciuili, sed etiam cum naturali iure pugnare: eo quod talis donatio coniugibus plurimum noceat, vt colligitur, ex *l. Moribus, & l. Nec esset, & l. Hæc ratio ff. de Donat.* At iurcurandum, quod est contra ius naturale, conscientiam non obligat. *c. Non est obligatorium, de Reg. iuris in sexto.*

Auctores verò secundæ sententiæ, opinati sunt, talem donationem solum esse contra ciuiles, non contra naturales mores. Et certe ita dicendum videret: quare talis donatio rata est & firma, cum iurcurando confirmatur.

Quarto quaeritur, An donatio inter virum & uxorem sit uniuersè prohibita, an verò certis in causis tantummodo? Respondeo, eam in causis, quæ sequuntur, esse minimè prohibitam.

Primo, si Imperator donet Augustæ, & è contratio, l. *Donationes, C. de Donat. inter virum, & uxorem.*

Secundo, si maritus donet uxori pecuniam ad reficiendas dotales aedes incendio consumptas. l. *Quod si vir, ff. de Donat. inter virum & uxorem.*

Tertio, quando vir donat uxori quasi præmii causa, vt si senex ducat uxorem puellam, vel plebeius nobilem: nam tunc manut senectutem, vel ignobilitatem dono, & numero compensat, *Glossa in l. Si voluntate, C. de Dotis promissione, Bartolus in eadem. Panormitanus c. Donat. de Donat. num. 7.*

Quarto, quando coniux, qui donat, non sit donatione pauperior, quamuis alter ditior fiat, *Glossa in c. Donatio de Donat. vt si vir sit institutus hæres, & repudiet hæreditatem donationis causa, vt deferatur ad uxorem in locum suum substitutam, vel si repudiet legatum, vt maneat penes uxorem, vel si rogatus esset, vt restitueret hæreditatem uxori, ne detraheret quartam causa donationis.*

Quinta, quando coniux, cui donatum est, non sit donatione locupletior, quamuis is, qui donat, pauperior euadat, *Glossa in c. Donatio, de Donat. vt si vir uxori pecuniã in vnguenta dedit, & ea vxor emittit. l. Quod autem, §. 2. ff. de Donat. inter virum, & uxorem.*

Sexto, quando vxor marito donat causa adipiscendæ dignitatis, & consequendi honoris. l. *quod adipiscenda, ff. de Donat. inter virum & uxorem.*

Septimo, quando maritus, constante matrimonio, remittit uxori in totum, vel ex parte dotem promissam, *Glossa in c. Cynus, & Baldus in l. Si constante, C. de Donat. ante nuptias, & ex eadem lege constat, constante matrimonio, posse uxorem dotem paruum augere, & posse virum donationem ante, siue propter nuptias ampliozem efficere, vt si vxor dotem auget, & posse maritum donationem facere, quæ requiritur cum dote, & etiam si ante nuptias nullam fecerit.*

Octauo, si vir donauerit uxori quid annuum, vel menstruum, ad eam cum sui, sustentandam, vsque ad vires dotis, hoc est, fructus dotis, *Glossa in l. ex animo, ff. de donation. inter virum & uxorem.* Reliquum quod superest, reuocatur, si in modicum sit, id est, supra vires dotis, l. *ex animo proxime allata.*

Nono, quando donatio confertur in tempus matrimonii facti; hoc est, cum res donatur, vt fiat marito, vel uxori eo tempore, quo huius, vel illius, quando mors fuerit subsecuta. l. *Sed interim, & l. Si cum seruum uxori, & l. quia ff. de Donat. inter vir & uxorem.*

Quinto quaeritur, An donatio remuneratoria sit inter virum & uxorem prohibita? Minimè. l. *Quod autem, §. Si vir, ff. de Donat. inter virum, & uxorem.* Vnde si vir donauerit uxori aliquam rem, vt vxor vicissim marito aliam rem, valet donatio, quia est compensatio quædam *Bartol. in l. Si diuortia, ff. de Verbo, & Panormitanus c. Donatio, de Donat. num. 7.*

Sexto quaeritur, An donatio, quæ est ob causam inter virum & uxorem, lege improbetur? Respondeo, minimè, quia lex dumtaxat locum habet in donatione gratis & liberaliter facta: quod autem donatur ob causam, redditur quasi debitum ex causa. *Panormit. in loco citato.*

Septimo quaeritur, An donatio inter virum, & uxorem confirmetur morte donatoris, si ante mortem expressè, vel tacitè reuocata non fuerit? Confirmatur, l. 1. & 3. *C. de Donat. inter virum, & uxorem, & c. Donatio, de Donat. inter virum, & uxorem,* dummodo tamen non sit maioris quantitatis, quam 500. solidorum, & dummodo non sit ab eorum insinuatione.

Talis enim donatio non confirmaretur obitu donatoris, nisi expressè eam in morte ratam habuisset: tunc enim valet, vt in legato, quod insinuatione non indiget. *Glossa in Ioan. Andreas in c. Donatio, superius allegato.*

Octauo quaeritur, An donatio inter virum, & uxorem confirmetur morte ciuili, quæ est per solemnem professionem in Religione emissam. Innocentius, in c. *Donatio, negat confirmari, quia requiritur mors, qua matrimonium dirimatur; matrimonium autem non nisi naturali morte dissoluitur.*

Sed Ioannes Andreas, & Cardinalis in *prædicto, c. Donatio,* sentiunt confirmari, dummodo matrimonium sit ratum, non consummatum, & professio sit Religiosis, quæ nihil proprium habet punitum, aut communiter, qualis est Religio Mendicantium: eo quod bona eius, qui in Monachalem Religionem ingreditur, in eaque professionem emittit, iure communi transeat ad Monasterium. *Ausubtica. Si qua mulier, C. de Sacrosancta Ecclesia.* Sed hoc Innocentius non negat.

De Donatione, quæ fit causa mortis.

CAPVT XI.

PRIMO quaeritur, Quid sit donatio causa mortis? Respondeo, eam esse, quando rem donatam malo, me habere, quam eum, cui dono, sed magis ipsum, quam meum hæredem. l. *ff. de Donat. causa mortis.* Talis autem donatio tribus modis fit.

Primo, cum quis donat nullo metu præsentis periculi contreritus, sed sola mortis cogitatione.

Secundo, cum quis commotus impendente, vel instante mortis periculo ita donat, vt statim, res fiat acceptantis.

Tertio, cum quis, mortis periculo imminente, non sit donat, vt statim res fiat acceptantis. Sed tunc demum fuerit infecta, siue cum donator decefferit. l. 2. *ff. de Donat. mortis causa.*

Secundo quaeritur, An cum dubii sumus, sit ne donatio causa mortis, an potius donatio inter viuos, haberi debeat pro donatione causa mortis? Communis est opinio, non esse censendam donationem causa mortis, nisi facta sit mentio mortis.

Vnde cum ambigui sumus, habenda est donatio pro donatione inter viuos. *Glossa in l. apud Celsum, §. Iulianum, in verbo, spondisset, ff. de Doli mali except. & communem esse opinionem, testis est Iason in l. Qua dotis, numer. 26. ff. Solutio matrimonio, & Iul. Clarus, lib. 4. sentent. questione 4. Quare, qui contendit aliquam donationem esse causa mortis, probare compellitur, in ea donatione factam esse mentionem mortis.*

Quid, si facta sit donatio ab infirmo, præsertim grauius aegrotante, aut etiam periclitante? Antonius Butrius in *capite secundo de consuetudine,* censet esse donationem causa mortis, sed, teste Iulio Claro, *questione quarta,* communis sententia est, censendam esse donationem inter viuos, nisi facta sit mentio mortis. Aliud enim est, morientem donare, aliud, donare causa mortis: nam moriens quis potest etiam donationem facere inter viuos.

Quid inidem, si is, qui grauius aegrotat, in testamento, vel Codicillis donationem fecerit? Ea ne sit habenda pro donatione mortis causa? Iulius Clarus, *questione quarta* dicit eam censendam donationem causa mortis, & in hoc locum habere sententiam Antonii Butrii. Sed reuera, vt iam sæpe diximus, nisi fiat mortis mentio, non est donatio causa mortis.

Tertio queritur, quid dicendum sit, cum quis testatur se donationem facere causa mortis, & nihilominus in ipsa donatione conditio posita est, ut non reuocetur. Eritne eiusmodi donatio causa mortis, an potius donatio inter vivos? Respondeo, censendam esse donationem inter vivos, ut colligitur ex l. vbi ita donatur, ff. de Donat. mortis causa. Communem esse sententiam, testatur Couarruias in Rubrica de testamen. par. 2. num. 11. Natta conf. 104. num. 6. & seqq. Clarus quæstion. 4. vers. Sed pone. Cuius rei hæc est ratio, quia conditio, ut donatio non reuocetur, ad eo pugnat cum donatione causa mortis, ut simul cum ea consistere nequeat. Vnde (Iuriconsultus in lege citata: Vbi ita donatur, verbum illud (causa mortis) positum in donatione dicit significare donationem fuisse quidem inter vivos causa mortis ad donandum, sed non donasse causa mortis.

Quarto queritur, An donatio causa mortis magis sapiat naturam, & conditionem contractus, quam vitimæ voluntatis, siue legati? Respondeo, olim, ut dicitur l. vltima C. de Donat. causa mortis, quosdam posuisse inter vitimæ voluntates, & inter legata numerasse donationem causa mortis, alios verò inter donationes, quæ inter vivos consistunt.

Itaque duæ sunt opiniones, vna est assentium, magis accedere ad contractum, quam ad vitimam voluntatem, & hæc esse communem sententiam, testatur Boerius conf. 34 num. 12.

Alter opinio est, magis sapere vim & naturam vitimæ voluntatis, quam contractus: & teste Iulio Claro, quæst. 5. plerique hanc opinionem secuti sunt.

Sed dicendum videtur, maiorem affinitatem habere cum contractu, quam cum vitima voluntate, quod attinet ad initium, celebrationem, & confirmationem eius, quod verò spectat ad effectum eiusdem, magis accedere ad naturam vitimæ voluntatis, quam ad naturam contractus. Ita Baldus in l. ff. de Dote prælegata, & hanc sententiam dicit esse communem Iason in l. secunda citata, ff. de Dote prælegata, Couarruias in Rubrica de testamento, part. 1. numer. 1. & 11. & 22. Iulius Clarus, quæstione 5. Vnde donatio causa mortis in multis conuenit cum legato, & differt in multis. Conuenit enim cum donatione simplici, quæ fit inter vivos. Conuenit quidem cum legato in multis.

Primo, quia tum legatum, tum donatio causa mortis, est vitimæ voluntatis donatio. Infit. de Donat. §. 1. & l. vlt. C. de Donat. causa mortis, & l. Non videtur, ff. de mortis causa donat.

Secundo, quia donatio causa mortis postulat quinque testes. l. vlt. C. de Donat. causa mortis. qui ut minimum, in omni vitima voluntate requiruntur, l. vlt. C. de Codicill.

Tertio, pro donatione causa mortis, locum habet substitutio, & in hereditate, & in vitimis voluntatibus. C. de Donat. causa mortis.

Quarto, in ea donatione causa mortis, non requiritur insinuatio, sicut nec in legato. l. vltima C. de Donat.

Quinto, donatio causa mortis perfecta non habetur, nisi morte insecuta, qua confirmatur: nam ante mortem potest donator reuocare, ac ita perfecta non censetur, hoc est, potest ante mortem donatoris reuocari, & rescindi, l. Non videtur, ff. de mortis causa donat.

Sexto, ex donatione causa mortis falcidia detrahitur. l. Cum pater, §. Earum, ff. de legation. 2. l. 1. §. Si quis ex mortis, ff. Quorum legator. l. Si ex mortis causa, & l. Si quis quadringentorum. C. Ad legem falcidiam: l. Secunda C. de Donat. causa mortis, & Glossa in l. In donat. C. ad legem falcidiam. & ibi Baldus, Salicetus, & alii. Romanus in consil. 75. Couarruias in Rubr. de testamen. par. 3. num. 20. vbi docet id locum habere, quando donatio causa mortis fit in testamento, vel Codicillis, non autem in ea donatione causa mortis, quæ fit extra testamentum, & Codicillos. Cæterum id Couarruias nullo legis

textu confirmat, & leges citatæ & communis scriptorum opinio vniuersim in omni donatione causa mortis facta, legem falcidiam locum habere dicunt.

Differt autem Donatio causa mortis, à legato in multis.

Primo, quia legatum semper datur ab hærede, ita ut si à testatore tradatur, destinatur esse legatum, & transeat in simplicem donationem, quæ inter vivos consistit. Glossa in l. legatū C. de legat. 2. Ex quo duo effectus oriuntur, vnus, ut non possit testator solo penitenti ductus donationem reuocare. Alter, ut falcidia inde non deducatur. l. de mortis causa donat. & Baldus, in dicta lege legatum. At verò donatum causa mortis, aliquando à testatore, aliquando ab hærede traditur.

Secundo, filius familias consensu ac voluntate patris potest donare causa mortis, & tamen testari, vel legare non potest, etiam consentiente patre. l. Tam is, ff. de mortis causa donationibus. Nec potest etiam consensu patris fidei commissum relinquere, l. 1. ff. de legat. 1.

Tertio, inter virum & vxorem donatio causa mortis non valet, sicut nec simplex donatio, quæ fit inter vivos. Glossa in l. 2. ff. de Dote prælegata: quam sententiam dicit esse communem. Couarruias in Rubrica de testamen. 3. part. num. 2.

Quarto, quamuis testamentum sit falsum & irritum, rata tamen est donatio causa mortis, nõ tamen legatū, si de iure commissum, lege penultimā §. penult. ff. de his, quibus ut indignis.

Quinto, qui accusat testamentum, ut falsum, vel irritum, amittit legatum, non tamen, quod est donatum causa mortis. l. post legatum, ff. De his, quæ, ut indignos, & Glossa in institutio de donationibus, §. 1. Et ratio est, quia legatum testamento confirmatur, donatio causa mortis non item. l. Si aliquis, & l. Si debitor, ff. de mortis causa donationibus.

Sexto, legatum fit, & acquiritur ignoranti, & inuito, donatio verò causa mortis, consensu eius, cui aliquid acquirit. Postulat itidem presentiam donatarii, ut consensum præbeat, vel alium, qui nomine ipsius donationem acceptam habeat.

Quarto queritur, quot modis fieri queat donatio causa mortis? Respondeo, tribus, Traditione, Pollicitatione, vel stipulatione, l. Senatus, ff. de mortis causa donationibus.

Quinto queritur, quinam possint donare mortis causa? Respondeo, eos, qui donare nequeunt inter vivos, donare non posse causa mortis. Vnde Bartol. in lib. de consuetudine feudorum, titul. De prohibiti feudi alienatione, per Fredericum, cap. 1. ait: quando alicui interdicitur donatio interdicta quoque censetur donatio causa mortis: quia à quo remouetur genus, remouetur etiam species. l. Filius familias, §. Pari ratione, ff. de donationibus. Quando verò permittitur alicui donatio, non eo intelligitur permessa donatio causa mortis, quia est propriè & simpliciter donatio, l. 1. §. 1. ff. de donationibus.

Sepimo queritur, quibus donari possit causa mortis? Respondeo, iis omnibus posse donari, quibus legatum iure potest relinqui. l. Omnibus, ff. de donat.

Sed quodnam tempus, inquit, inspicere debeat, ut valeat donatio causa mortis? Respondeo, tempus mortis esse spectandum, non tempus, quo facta est ipsa donatio, l. mortis causa, ff. de mortis causa donationibus. Annotat Bartolus in l. 1. de penis, damnatis ad metalla, posse aliquid causa alimentorum donari, quamuis nihil possit ligari. Vnde fit, ut quæ nihil proprium habere potest, veluti Monachi, Religiosi, & serui, possit petere aliquid causa alimentorum.

Octavo queritur, quot modis donatio, quæ est causa mortis, rescindatur? Respondeo, tribus. Primo, si is, cui donatum est, moriatur, antequam donator ipse decedat. Secundo, si donator penitenti ductus reuocet donationem. Tertio, si conditio, sub qua facta est donatio, non impleatur.

Quid si donator iurauerit se nunquam donationem reuocaturum? Respondeo, tunc non posse eam reuocare absque perituri peccato, nisi iurifurandi vinculo legitima auctoritate soluatur.

De Donatione, qua fit propter nuptias.

CAPVT XII.

PRIMO queritur, quid sit donatio ante vel propter nuptias? Est ea, teste Azone, qua Sponsus, vel alius nomine ipsius, dat aliquid sponsae, vel alicui nomine eius. Queritur, quam ob causam fiat huiusmodi donatio? Respondeo, ideo fieri, vt tali donatione compenset sponsus dotem receptam ab sponsa. Vnde non est donatio simplex, sed ob causam. *Lexima, C. de Donat. propter nuptias*: quia sicut absque matrimonio dos non est, ita nec talis donatio absque nuptiis. Et quia olim maritus ante nuptias donabat, dicebatur donatio ante nuptias: nunc vero post nuptias fieri solet, ac propterea dicitur propter nuptias. Quae merito potest etiam vocari donatio remuneratoria, eo quod vir talem donationem facere videtur gratia remunerandi beneficii, videlicet dotis receptae. Nec impedit, si aliquando maritus talem donationem faciat, etiam si nullam dotem acceperit, vt constat *c. Nuper de Donat. inter virum, & uxorem*.

Secundo queritur, quo differat talis donatio ab ea, quae dicitur Donatio inter virum, & uxorem, & ab ea, quae vocatur, Donatio sponsalitia? Respondeo huiusmodi tres Donationes in hoc distingui, quod Donatio inter virum & uxorem fit, constante matrimonio, hoc est, postquam contractum est, & durat: ac Donatio propter nuptias fit, cum ipse nuptiarum contrahuntur: Donatio vero sponsalitia fit, non quando matrimonium contrahitur, sed cum inter sponsum & sponsam futuri matrimonii promissio est, & de eo contrahendo fides datur, & accipitur.

Tertio queritur, Ad quod tali donatione datur, debeat aequari cum dote? Respondeo olim cum talis donatio fiebat, quando constituebatur, & assignabatur dos, non fuisse necessarium, vt quod maritus exaequaret dotem. *Lex morte. & l. vlt. C. de Pactis conuent.* Quando vero prius erat dos constituta, & assignata, & deinde talis donatio fiebat, requirebatur, vt quod vir donabat, doti aequaretur. *Lex 5. Sancimus, C. de pactis conuen.*

Dubia vero quaestio est, An nunc temporis ius commune postulet, vt quod tali donatione datur, sit aequale doti in quantitate, luero, & fructu? Innocentius & Panormitanus in *cap. vlt. de Donat. inter virum, & uxorem*, tenent, legem, praedictam in *Auchen.* Aequalitas esse consuetudine & visu sublata, quia constituta & assignata dote saepe contingit, vt nulla fiat a marito donatio: quamuis alicubi lex in *Auchen.* Aequalitas, vim habeat, ita vt dos, & quod tali donatione traditur, sint in quantitate aequalia.

Quarto queritur, An talis donatio indigeat in sinuatione, si amplior sit quantitas, quam quingentorum solidorum? Respondeo, minime. *l. eo de cursum. C. de donationibus propter nupt.* & ratio est, quia talis donatio non est simplex, sed ob causam.

Quinto queritur, cui debeat, soluto matrimonio, quod tali donatione datum est? Respondeo, debere viro, & ad ipsum redire, quemadmodum ipsa dos uxori debetur, & ad ipsam reuertitur. *l. 1. §. Ill. procul dubio, C. de Rei uxoria Actione, & cap. vlt. de donation. inter virum, & uxorem.* Secus tamen est, si inter ipsos aliud fuerit actum ex pacto speciali & expresso. Vnde si paciscatur vir de dote in totum, vel ex parte luenda, si eo superflite vxor decedat, tantum dem debet vxor luatur ex donatione propter nuptias, si ante vxorem vir moriatur, *Lex morte. C. de Pa-*

lit conuen. & cap. vlt. §. Sane de Donation. inter virum, & uxorem.

Sexto queritur, quem effectum pariat talis donatio? Si quidem stante matrimonio possidet rem tali donatione datam, & fructus ex ea facit suos. *l. Si liberis. C. de Donation. ante nupt.* & c. *Per vestras, de Donation. inter virum, & uxorem.* praesertim cum soluto matrimonio nihil vxor ex tali donatione luatur in re communi, sed solum ex pacto speciali, vel expresso. Respondet Ioan Andreas in *c. Per vestras de Donat. inter virum & uxorem*, ad multa praedictam donationem conducere.

Primo ad luendum, quod est tali donatione datum, quia eo ipso quod maritus cum vxore paciscitur, vt luatur dote, si ante ipsum vxor e viuis excesserit, lucifaciat quoque sibi vxor, quod est donatum propter nuptias, si ea superflite, decesserit maritus.

Secundo ad acquirendum plenus ius in rebus donatis propter nuptias, nam vir non potest id, quod propter nuptias donauit, alienare, nisi consensum praestet vxor secundo post biennium; & nisi tantum patrimonium habeat vir vt possit compensare quidquid interest vxoris. *Glossa in l. Si liberis. C. de Donation. ante nuptias, & Panormitanus in c. Peruenit de Empt. & vendit.*

Tertio, quia marito ad inopiam redacto, vxor habet actionem contra fideiussores viri petendi & vindicandi tum dotem, tum quod est datum propter nuptias, *l. vlt. C. de iure dotum.*

Quarto, quia si vir ad alterum admittat, vxor sibi luatur, quod est datum propter nuptias, sicut vir sibi dotem acquirit, vxore adulterum patraente. *c. Plerumq. de Donat. inter virum, & uxorem.*

Septimo queritur, quid dicendum, vbi statuto decretum est, vt vir dotem luatur, & quod est datum propter nuptias, quando cumque matrimonium aliter, quam morte soluat, an tunc ex pacto, vel consuetudine fieri poterit, vt maritus eadem luatur? Hostien. in *c. Donatio, de donation. inter virum, & uxorem.* negat id fieri posse, vt mulier sine dote permaneat, & quia lex solum habet, vt vir dotem luatur ex pacto, quando ante ipsum vxor obierit. *Cardin. in eodem. c. Donatio,* affirmat fieri posse, quia quod potest pactum, potest etiam consuetudo, vt Glossa notauit in *c. Non putamus. de consuetud. in sexto.* Et hoc est probabilius.

Octauo queritur, An vbi statutum est, vt vno coniugum moriente, aliter, qui superflite est, lucifaciat dotem, vel donatum propter nuptias, id locum suum habeat, quando aliter coniugum morte naturali decessit, an vero etiam quando morte civili desinit, veluti, si in religionem ingrediatur? Respondeo, solum locum habere in morte naturali, quia statuti verba non comprehendunt casus fictos. *l. 3. §. Haec verba ff. de Negotiis gestis.* Immo pactum non valet, si expressum actum esset, vt vno coniugum sese ad religionem conferente, aliter in totum, vel ex parte dotem luatur: quia mulieri libera facultas conuolandi ad religionem minueretur, diminuta dote, quod fieri non debet. *l. 1. §. Qua omeranda, ff. Quarum rerum.*

**

*

In quibus causis, & ex quibus coniecturis donatio tacita censetur.

CAPVT XIII.

DONATIONIS proprium est, vt etiam si quis rem tradat alteri, donatio tacita non habeatur, quandoque dubii sumus, an rem donauerit, an verò solum commiserit. Nam, vt constat ex *l. Cum de in debito. ff. de Probation.* vnusquisque acquirere, ac ditari velle, non dilapidare, & perdere probabiliter creditur. Bartol. in *l. Qua dotis. num. 7. ff. Solutio matrimonio*, Regulam proponit, vt donatio in dubio non censetur, ex *l. Verum. ff. de donation. inter virum, & uxorem*, nisi ex modo, videlicet ex cursu temporis, & negotio gestis. *l. Procula. ff. de Donat.* Ex causa, videlicet, vt si res fuerit modica, vel parua. *l. Omnino. & l. Quod dicitur. & l. Impensis. ff. de rebus dotibus factis*, vel si aliquid datur, vel remittitur ob pietatem. Hinc est, vt quotiescumque potest esse aliqua alia interpretatio donationis, ea sit accipienda ex *l. Eleganter. §. Qui reprobus. ff. de pignorat. actione*. Immo addit Aciatus *Responso 38. ad finem* etiam favore Ecclesie in dubio non esse donationem censendam: nec si pater aliquid tradiderit filio: quia potius committere, quam donare creditur. Maritus item, vel pater eius si aliquid in vita mittat sponse, non in eo ipso videtur donasse, sed tradidisse causa ornamenti, non voluntate donandi.

His positus. Primo queritur, quibus in causis donatio censetur, & ex quibus coniecturis, & signis traditio rei pro donatione haberi queat? Respondeo, ex multis coniecturis hoc colligi.

Primo, ex consanguinitate, nam que dantur à consanguineis sponsæ, sunt viri, quia donatae censentur. Quæ item dantur à consanguineis viri, sunt uxoris, quia donatae videntur, Bartolus, in *l. Sed si plures. §. In arrogato. num. 4. ff. de vulgar. & pupil. suis iuris.*

Secundo, Donatio in dubio censetur, quando merita siue obsequia præcesserunt: tunc enim, quod simpliciter traditur, donatum videtur, vt colligitur ex *l. Si vero non remanuerandi. §. Idem Papinianus. ff. Mandati*, quod etiam locum habet, tamen merita, & obsequia non adæqueat, quod donatum est.

Tertio, Donatio probabiliter creditur, quando aliquid datum est ob pietatem. *l. Liber captus. C. de captiuis. & post lim. reuersis*, mater, que filium captivum redemerat, traditur id fecisse non voluntate repetendi sed donandi ob maternum affectum, & votum. Idem iuris est, si aliquid mater filio dat causa alimentorum. Secus esset, si frater fratrem redimeret, vel ei alimenta præberet.

Quarto in *l. Donationes. §. Species. ff. de donationi.* donatio censetur, cum mater res aliquas extra dorem genero, præsentis filia, tradit: nam ipsi filia donasse probabiliter creditur. Bartolus in *l. Qui dotis. num. 5. ff. Solutio matrimonio.*

Quinto, in *l. 1. §. Accedit. C. de rei uxoris actione*, pro donatione habetur, cum quis extraneus mulieri dorem dat, & à marito stipularis non est, vt ea sibi soluto matrimonio redderet.

Sexto, Donatio censetur, cum aliquid à viro nobili, & diuiti donatur, *Glossa in l. Uxor. §. ultimo. ff. de legat. 3.*

In *l. Campanus. ff. de operis liberto*, libertus donasse creditur, qui sciens se ad operas patris non teneat, nec ad eas posse obligari, passus est se ad illas adstringi.

Octauo, *l. Is qui amicitiam. ff. de negotiis. gestis*, pro donatione habetur, si quis paterna amicitia, impensis iuravit filium amici, eum à suspensis tutoribus fraudaretur.

Nono in *l. uxorem. §. ultimo. de legat. 3. & in l. M. senarius. ff. de negotiis. gestis*, auus donasse creditur alimenta ne-

poti, cum nihil expressit, an voluntate repetendi dederit: præsertim cum nepos diues non esset, nec in eo sustentando auus magnas impensas fecerit.

Secundo queritur, An si quis tradiderit aliquam rem alteri, & nihil expresserit, eam donasse videatur? Respondeo, in dubio non creditur donasse, sed vel deposuisse, vel commodasse, vel mutuum dedisse. *Glossa in l. Cum quid. ff. Si certum petatur, & ibi Bartolus, Paulus, Iason, Alexander, & alii.*

D E.

POLLICITATIONIBVS Sive PROMISSIONIBVS.

Quid sit Pollicitatio.

CAPVT XIV.

TITVLVS duodecimus in libro 9. Digestorum est, De pollicitationibus.

Sciendum autem est, Iurisconsultos pollicitationem intellegere, quando nulla rogatione præcedente, sed sponte, gratis, & liberaliter a alteri nihil à nobis petenti, immo absente etiam pollicemur nos aliquid daturus, facturusue. Vade in *l. Pactum. ff. de Pollicitatione*. Pollicitatio dicitur offerentis solus promissio. Et *Glossa in eadem* ait: In pollicitatione non est nisi vnus partis consensus, & ideo dicitur à pacto, quod est duorum consensus, & que conventio: vt in eadem *l. Pactum, habetur*. Et huiusmodi pollicitationem homini factam, Theologi promissionem appellant: eamque à voto distinguunt, quod votum sit promissio facta Deo: Promissio vero, pollicitatio homini facta. Ex quo perspicitur, pollicitationum aliquando esse nomen generis, ita vt comprehendat votum nuncupatum Deo, & stipulationem, & pollicitationem factam homini: aliquando esse nomen speciei, & formæ, quatenus est pollicitatio, qua aliquid homini promittitur, & distinguatur à voto, quo Deo quæpiam promittimus, & hoc modo in presentem accipitur à nobis.

Pollicitatio igitur, siue promissio est, qua quis gratis, & liberaliter promittit alteri se aliquid daturum, aut facturum: in qua promissione solus est consensus vnus, videlicet, eius, qui alteri promissum est, quo videlicet ratam, & acceptam habeat promissionem, tunc promissio habet vim pacti, in quod transit, vt docet *Panormitanus in cap. De pactis. Bart. doctrinam sequitur*.

Primo queritur, An promissio sit verè & propriè contractus? Ratio dubitandi est, quia in promissione non est reciproca obligatio, sed is qui promittit, se obligat ei cui promittit, is verò cui promittitur, promittenti minime se obstringit: ac in *l. Contractu. est vitio citoque obligatio, l. Labeo. ff. de verb. oblig.*

Communis est opinio, promissionem, seu pollicitationem non esse verè, proprièque contractum, quia non parit ex vtraque parte obligationem.

Quidam Iuniores communi sententia postposita, verum & proprium contractum esse contendunt, ratione permot, quia contractus reciprocam obligationem sua natura non postulat. Siquidem, vt constat ex *l. Iulianus. §. Si quis à pupillo. ff. de action. empt. & vendi. & l. Potest*